

ORSZÁGOS GYERMEKVÉDELMI SZAKSZOLGÁLAT

MEGHALLGATÓ ÉS TERÁPIÁS KÖZPONTOK

SZAKMAI PROGRAM

2023.

Jóváhagyta:

Kelt: 2023. március

Erdei Sándor
országos igazgató

A szakmai program elkészítésében közreműködtek:

Bangha Judit - Barta Izabella - Béndek Réka - Bogdán Krisztina - Dr. Babity Mária -
Dr. Both Éva - Dr. Lanczki Szilvia - Dr. Lazáry Györgyné - Dr. Ruboczki Róbert -
Drubina Boglárka - Horváth-Lajos Mónika - Jonkl Marianna - Joó-Száz Orsolya -
Kababik Mária - Kiss Szilvia - Lazáry Fanni - Lombos Petra - Makónyi Judit -
Mikolyné Kozma Rozália - Nyárfádiné Fodor Lívია - Nyilas Ferenc - Párkányi András -
Sallai Erika - Sági Melinda - Sitkei Péter - Süle András - Szabó Enikő - Szabóné Huszár Katalin
- Szabó-Svichla Vanda - Takács Viktória - Vajdáné Vígh Judit - Vígh Kata

2022. május – december

Tartalom

BEVEZETÉS	3
I. ALAPVETÉSEK	5
Küldetés	5
Gyermekjogok	5
Alapelvek.....	6
Célok.....	7
Célcsoport.....	7
II. A MEGHALLGATÓ ÉS TERÁPIÁS KÖZPONT MŰKÖDÉSE	9
Jellemzői.....	9
Szolgáltatásai	9
Kialakítása	9
Szakmai stáb	10
Együttműködések	10
Adatkezelés.....	11
Minőségbiztosítás	12
III. SZOLGÁLTATÁSI ELEMELK	14
1. Szociális munka.....	14
2. Szaktanácsadó közreműködése gyermek rendőrségi, ügyészségi kihallgatásában, bírósági meghallgatásában	20
3. Közreműködés intézményi belső vizsgálatban	26
3.1. Gyermek meghallgatása speciális forenzikus interjútechnikával bántalmazás-állítás intézményi kivizsgálása keretében.....	27
3.2. Közreműködés feltáró beszélgetésben bántalmazás-állítás intézményi kivizsgálása keretében	30
4. Pszichés támogatás, pszichológiai tanácsadás és pszichoterápia	34
5. Igazságügyi szakértői vizsgálatához nyújtott szolgáltatások	45
MELLÉKLETEK JEGYZÉKE	47
Házirend.....	48
Adatkezelési tájékoztató	50
Adatkezelési tájékoztató és nyilatkozat	52

BEVEZETÉS

Az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálatok szervezeti keretei között az *1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról* (továbbiakban: Gyvt.) 61. § (2) bekezdése által biztosított lehetőségnek megfelelően az elhanyagolt és bántalmazott, közülük is elsősorban a szexuálisan bántalmazott gyermekek vizsgálatát és terápiáját végző szolgáltatást, valamint – hivatalos szerv megkeresésére – az érintett gyermekek meghallgatását elősegítő szolgáltatást működtet, amelynek során a gyermekvédelmi szakszolgáltatás együttműködik a megkereső szervvel. A komplex szolgáltatási panel az ún. meghallgató és terápiás központba szervezve jelenik meg, amely a területi gyermekvédelmi szakszolgálat önálló szakmai egysége.

A szolgáltatás bevezetésével a területi gyermekvédelmi szakszolgálat, mint gyermekvédelmi intézmény kaput nyit a büntetőügyi és igazságszolgáltatási szervek irányába. A rendőrségi, az ügyészségi vagy a bírósági eljárásban érintett minden gyermek védelmének kiteljesedése ezáltal egy következő állomásához érkezett. A büntetőügyi, valamint az igazságszolgáltatási szervek és a gyermekvédelmi intézmények együttműködési módozatai nívumként jelennek meg a gyermekközpontú igazságszolgáltatás területén. A szolgáltatási modulok gyakorlati bevezetésével egyre több értékes tapasztalatot nyerünk majd. Ezek elemzésével lesz módunk felmérni a jelenlegi együttműködési formák hatékonyságát, és meghatározni azokat a részletpontokat, amelyek módosítást igényelnek. Az igénybe vevői elvárásokkal lépést tartva a meghallgató és terápiás központok szolgáltatásai időről-időre aktualizálhatók, amely - reményeink szerint - egyben a szolgáltatások kiművelt fejlesztését is jelenti.

A meghallgató és terápiás központok szakmai standardjainak meghatározásával ezt a folyamatot kívánjuk elősegíteni. A gyermekvédelmi kiindulópontok a gyermeki jogok melletti teljes elköteleződést és a szakmaközi együttműködés értékének és jobbító erejének elismerését hivatottak szolgálni.

A *2007. évi CLXVIII. törvény az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról szóló lisszaboni szerződés kihirdetéséről* elfogadásával Magyarország a nemzeti ügyekben is érvényesnek tekinti az Európai Unió Alapjogi Chartájában¹ megfogalmazottakat. Az Alapjogi Charta elvárásainak megfelelően középpontba helyeződnek a gyermekek és az a törekvés, amely a gyermekek legfőbb érdekének szolgálatát kívánja megvalósítani a hatósági és bírósági eljárásokban. A gyermekbarát, később gyermekközpontú² igazságszolgáltatás kereteinek megadásával a nyomozóhatóság, az ügyészség és a bíróság tevékenységében is fókuszba kerül a gyermek védelme, amely az eljárásban betöltött helyzetétől függetlenül – áldozat, tanú, terhelt vagy elítélt – megilleti. Elsőként az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatásában jelenik meg a

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=HU>

² „A gyermekek egészséges fejlődése olyan prioritást jelent, ami a fokozott odafigyelést, és akár az eljárás többi résztvevői eljárási jogainak korlátozását is indokolhatja. A gyermekközpontú [child-focus] igazságszolgáltatás lényege ezen prioritások fel- és elismerése.” Országos Bírósági Hivatal: A Gyermek-központú igazságszolgáltatás Bírósági Konceptiója, 2012. <https://docplayer.hu/7952666-Orszagos-birosagi-hivatal-a-gyermek-kozpontu-igazsagszolgalatas-birosagi-koncepcioja.html>

gyermekbarát igazságszolgáltatás kifejezés, amely szerint a gyermekbarát igazságszolgáltatás „*olyan igazságszolgáltatási rendszer, amely az elérhető legmagasabb szinten biztosítja a gyermekek jogainak tiszteletben tartását és hatékony érvényesítését.*”³

A meghallgató és terápiás központok a nemzetközileg elfogadott Barnahus-modell⁴ alapján építik ki szolgáltatásaikat. Tevékenységeik szakmai tartalmát a hazai jogszabályi és intézményi keretekhez igazítva, az Európai Barnahus-előírások⁵ alapján határozzák meg. A meghallgató és terápiás központok a büntetőeljárési és bírósági meghallgatások gyermekközpontú megvalósítása mellett, a traumatizált gyermekek lelki rehabilitációjára is figyelmet fordítanak, továbbá gyermekvédelmi prevenciós tevékenységével szerepet vállalnak a társadalom szemléletének formálásában.

A Barnahus-modell által képviselt gyermekközpontú és traumatudatos gyermekvédő szemlélet a meghallgató és terápiás központok jellemzője, mintegy szakmai attribútuma.

„A Barnahus sosem merev modell, sokkal inkább egy olyan fejlődő gyakorlat, amely a gyermekek összetett igényeihez és körülményeihez alkalmazkodik.”⁶

Bragi Gudbrandson

³ Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról és annak magyarázata. Európa Tanács Miniszteri Bizottsága, 2010. november 17. 17.o.

https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/guidelineschildfriendlyjustice_hu.pdf

⁴ <https://www.barnahus.eu/en/>

⁵ *A Barnahus Minőségi Előírások. Iránymutatások multidiszciplináris és intézmények közötti megoldásokról az erőszak kiskorú áldozatai és tanúi számára. Összefoglalás.*

https://www.barnahus.eu/en/wp-content/uploads/2020/02/HU_StandardsSummary_FINAL.pdf

⁶ Bragi Gudbrandson üdvözlése a budapesti Meghallgató és Terápiás Központ megnyitása alkalmából. 2021.

I. ALAPVETÉSEK

Küldetés

Az **elszenvedett ártalom csökkentése** minden bántalmazásban érintett gyermek esetében, függetlenül attól, hogy a bántalmazásban áldozat, tanú vagy elkövető, továbbá függetlenül a bántalmazás jellegétől és súlyosságától.

A **társadalmi szemléletformálás**, amely kiterjed a gyermekekkel kapcsolatba kerülő szakemberekre és magánszemélyekre és amely irányul a bántalmazó helyzetek felismerésére, a következmények belátására, valamint a traumával kapcsolatos ismeretek bővítésére.

Gyermekjogok

A gyermekek védelme érdekében tett intézkedések, beavatkozások, szolgáltatások, programok egyúttal jelentik a gyermekjogok mind teljesebb érvényre juttatását - a gyermekjogokból indulnak ki, a gyermekjogokat valósítják meg. A gyermekjogok nem csak a gyermekvédelemhez közvetlenül kapcsolódó intézmények, szakemberek szemléletét, beavatkozásait határozzák meg. A gyermekjogok jelen vannak, jelen kell, hogy legyenek minden helyzetben, amelynek van gyermek résztvevője. Ennek megfelelően a büntetőeljárásban is különleges bánásmód illeti meg az eljárás kiskorú érintettjét. A bíróság, az ügyészség, a nyomozó hatóság a gyermekek jogai gyakorlását, kötelezettségeinek teljesítését, kíméletét külön intézkedésekkel segíti elő.⁷

A meghallgató és terápiás központ szolgáltatásaiban az alábbi gyermekjogok jelennek meg hangsúlyosan.

A gyermek különleges védelemhez való joga⁸

Az ENSZ által elfogadott Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata kimondja, hogy **a gyermekkor különleges védelemhez és támogatáshoz ad jogot.**

Gyermek mindenk felett álló érdeke⁹

A gyermek védelmét ellátó szervezetek, a bíróságok, a rendőrség, az ügyészség minden, a gyermeket érintő döntésükben az eljárásban résztvevők érdekeinek mérlegelésekor a gyermek érdekét veszik figyelembe elsősorban.

Véleménynyilvánításhoz való jog¹⁰

A gyermek számára biztosítani kell a lehetőséget, hogy minden őt érintő kérdésben szabadon véleményt nyilváníthasson. A gyermek véleményét ítélőképessége, kora és érettségi fokára tekintettel figyelembe kell venni.

⁷ Be. XIV. fejezet

⁸ Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, 25. cikk

https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/hng.pdf

⁹ Gyvt. 2.§; Gyermekjogi Egyezmény 3. cikk

¹⁰ Gyermekjogi Egyezmény, 12. cikk

Védelem bántalmazással szemben¹¹

A gyermeknek joga van a védelemre az erőszak, a bántalmazás minden formájával szemben. A védelmi intézkedések magukban foglalják a megelőzést, a felismerést, a vizsgálatot, a kezelést hatékony eljárásait az esettel foglalkozó minden szakember és szervezet tekintetében.

Rehabilitációhoz való jog¹²

A bántalmazás áldozatává vált gyermeknek joga van ahhoz, hogy a számára szükséges testi és pszichés egészségét támogató szolgáltatásokat és beavatkozásokat megkapja.

Alapelvek

Emberi méltóság

„Minden gyermek egyedi és értékes ember, és mint ilyen, egyéni méltóságát, különleges szükségleteit, érdekeit és a magánéletét tiszteletben kell tartani és védeni kell”.¹³

A gyermekre irányuló minden tevékenységben meg kell adni a gondos, érzékeny, tisztességes és tisztelettel teli különös figyelmet, kiemelten a gyermek jóllétére és különleges szükségleteire. Teljes mértékben tiszteletben kell tartani fizikai és pszichológiai integritását, önrendelkezési jogát.

Részvétel

A gyermek részvételével történő vagy az őt érintő esetekben a meghallgató és terápiás központ biztosítja a gyermek számára azt, hogy meghallgassák, a véleményét kifejtse, és azt a lehető legmagasabb mértékben figyelembe vegyék. A gyermek a lehetséges módon megkap minden támogatást, amelyet igényel ahhoz, hogy mindazt el tudja mondani, amit szeretne, illetve véleményét megformálhassa. Ez a gyakorlatban azt is jelenti, hogy a gyermek a fejlettségének megfelelő formában és tartalommal részesül tájékoztatásban.

A szolgáltatásokhoz való azonos hozzáférés

A meghallgató és terápiás központ minden szolgáltatása ingyenesen vehető igénybe. Fogyatékoság vagy nyelvi akadályok esetén a hozzáférés akadálymentesítését jelenti, hogy gyógypedagógiai segítség, valamint jelnyelvi tolmács vagy tolmács segédlete kérhető.

A szolgáltatások nyitottak az áldozat, a tanú, az elkövető gyermek, továbbá a nem bántalmazó családtagjaik számára és a velük kapcsolatban lévő, őket támogató intézmények szakemberei részére.

A gyermeknek és nem bántalmazó családtagjainak a teljeskörű és szakszerű segítség akkor is rendelkezésre áll, ha a gyermek nem tesz tanúvallomást (vagy csak részlegesen). Nem függhet a neki nyújtott segítség az általa tanúsított együttműködéstől.

¹¹ Gyermekjogi Egyezmény, 19. cikk

¹² Gyermekjogi Egyezmény, 39. cikk

¹³ Az Egyesült Nemzetek Szervezetének iránymutatása a bűncselekmények gyermekkorú áldozatait és szemtanúit érintő ügyekkel kapcsolatos igazságszolgáltatásról (ECOSOC Res 2005/20., 2005. július 22.), III.8.a) és I.6. pont. <https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2005/resolution%202005-20.pdf>

Indokolatlan késlekedés elkerülése

A meghallgató és terápiás központ kiemelt figyelmet fordít arra, hogy szolgáltatása a felkéréstől tekintve a lehető legrövidebb határidővel elérhető legyen. Az alapelv jelenti azt is, hogy a gyermek a kellő és elégséges időben megkapja a szükséges gyermekvédelmi, mentálhigiénés és a kríziskezelő támogatást. A meghallgató és terápiás központhoz fordulóknak indokolatlan késedelem nélkül részesülnek tájékoztatásban, segítségnyújtásban, támogatásban.

Célok

A Gyvt. 61. § (2) bekezdése felhatalmazásával a meghallgató és terápiás központ elsődlegesen azzal a céllal jött létre, hogy elősegítse a bántalmazott, különösen a szexuálisan bántalmazott gyermekek rendőrségi és ügyészségi kihallgatása, bírósági meghallgatása során a gyermek legfőbb érdekeinek, kíméletének legteljesebb fokon történő érvényre jutását.

A szolgáltatások további célja és feladata az erőszakot megtapasztalt gyermek testi és lelki rehabilitációjának segítése, a trauma oldása, a gyermek jóllétének helyreállítása, szükséges esetben krízistámogatás. A mentálhigiénés és terápiás szolgáltatások kiterjednek a támogatást igénylő bántalmazott gyermekekre és nem bántalmazó családtagjaira.

A központok szerepet vállalnak a gyermekekkel szembeni erőszakkal kapcsolatos ismeretterjesztésben, képzések, szakmai napok, konferenciák szervezésében, a szakemberek szaktudásának növelésében.

Célcsoport

A meghallgató és terápiás központok közvetlen célcsoportjába tartozik minden gyermek, aki bűncselekményben érintett – eljárásjogi helyzetétől függetlenül a gyermek lehet tanú, áldozat vagy feltételezett elkövető. A célcsoportot elsődlegesen az erőszakos – különös tekintettel a szexuális erőszakra – bűncselekményben érintett gyermekek alkotják.

A közvetett célcsoportot a gyermekek nem bántalmazó családtagjai (szülő, gondviselő, testvér) alkotják.

A bántalmazás a gyermek testi és pszichés egészségét, fejlődését, társas kapcsolatait, iskolai működését, felnőttkori bevilását is befolyásolja, veszélyezteti.

A gyermek ellen elkövetett szexuális bántalmazás különösen súlyos bűncselekmény. Az áldozat számára komplex, egész életen át tartó következményekkel jár. A trauma következményeit súlyosan befolyásolja, hogy sokszor a gyermeket olyan személy bántalmazza szexuálisan, akit ismer, akiben megbízik, és akivel függőségi viszonyban van¹⁴.

A meghallgató és terápiás központban a kihallgatás/meghallgatás során a gyermeknek az általa látott, átélt eseményekről kell beszélnie. A történetek felidézése retraumatiációt okozhat azzal, hogy újra átéli a traumatikus eseményeket. Ez a kihallgatás/meghallgatás/vizsgálat előtt és után

¹⁴ Európai Bizottság: A gyermekek szexuális bántalmazás elleni hatékonyabb küzdelmet célzó uniós stratégia, 2020.

is feszültséget, stressz reakciót válthat ki, amelyek megnyilvánulása sokféle lehet, ezért a jelenlévő szakembereknek felkészültnek kell lenniük, a gyermek megnyugtatóhoz, feszültség oldásához szükséges eszközök széles tárházával kell rendelkezniük.

A bántalmazott gyermek családtagjai maguk is lehetnek a bántalmazás szemtanúi, ezáltal a traumatikus tapasztalat rájuk is hatással van, amelynek kezeléséhez támogatásban kell részesülniük. Ha a bántalmazás közvetlenül nem is érintette a családtagokat, a gyermek traumatikus tapasztalataiból származó tünetek a családi rendszer egészében megjelennek. A szülő reakciói nagy jelentőséggel bírnak a gyermek traumával való megküzdésében. A bántalmazás mindig valaki által történik, mindig érinti a kapcsolatot, a kapcsolatba vetett bizalmat. A kapcsolódó, ráhangolódó, érzékeny, kötődő, pozitív szülői bánásmód gyógyító erővel bír, ezért a szülő támogatása elengedhetetlen, ha a bántalmazott gyermeket akarjuk segíteni.

A felépülést a traumából a gyógyító kapcsolatok tudják leginkább támogatni¹⁵.

¹⁵ Pressley Ridge Magyarország Alapítvány, University College Leuven (2022): Traumatudatos ellátás - Útmutató 0-3 éves gyerekekkel foglalkozó szakemberek számára. 38.o.

II. A MEGHALLGATÓ ÉS TERÁPIÁS KÖZPONT MŰKÖDÉSE

Jellemzői

- gyermekfókuszú, traumainformált és traumatudatos;
- szolgáltatásai összehangolt, multidiszciplináris módszeren alapulnak;
- átfogó és elérhető szolgáltatásokat nyújt;
- lehetővé teszi, hogy a gyermek retraumatizáció nélkül tehesen a nyomozóhatóság előtt és a bíróság számára is érvényes vallomást;
- gyermekbarát és biztonságos környezetet kínál;
- a célsoportot tágabb értelemben határozza meg;
- közreműködik az esetek intézmények közötti áttekintése és tervezése folyamatában;
- mentálhigiénés és szükség esetén krízistámogatást biztosít.

Szolgáltatásai

- Szociális munka
- Szaktanácsadó közreműködése gyermek rendőrségi, ügyészségi kihallgatásában, bírósági meghallgatásában
- Gyermek meghallgatása speciális forenzikus interjútechnikával bántalmazás-állítás intézményi kivizsgálása keretében
- Közreműködés feltáró beszélgetésben bántalmazás-állítás intézményi kivizsgálása keretében
- Pszichés támogatás, pszichológiai tanácsadás és pszichoterápia
- Különleges meghallgató helyiség, kép- és hangrögzítéshez szükséges technikai eszközök biztosítása
- Igazságügyi szakértői vizsgálatához nyújtott szolgáltatások
- Orvosi vizsgálószoba, vizsgálóeszközök biztosítása – a helyi megállapodások függvényében
- Ismeretterjesztés, edukációs szolgáltatások

Kialakítása

Az épület lakóövezetben helyezkedik el és belső berendezése gyermek- és családbarát. Úgy került kialakításra, hogy a gyermek életkori sajátosságaiból fakadó igényeknek, szükségleteknek megfeleljen. A szobák és helyiségek berendezése, színhasználata a gyermek fizikai és mentális biztonságát szolgálja, semleges, letisztult, megnyugtató légkört sugároznak. Minden meghallgató és terápiás központ hasonlóan, minimálisan négy szobából és a kiszolgálóhelyiségekből áll. A helyiségek funkciójuk szerint különülnek el – meghallgató, monitoring szoba, várakozó helyiség és mentálhigiénés szoba. A kiszolgálóhelyiségek a mosdó és a konyha.

A 18 év alatti gyermek kihallgatása esetén lehetőség szerint, míg a 14 év alatti gyermek kihallgatásáról minden esetben kép- és hangfelvétel készül, amely bizonyítási eszköz és a bírósági tárgyaláson is felhasználható.¹⁶ Ezért a meghallgató szoba kamerákkal és mikrofonokkal felszerelt és összeköttetésben áll a monitoring szobával, így a kihallgatás a monitoring helyiségben képernyőkön megfigyelhető.

Szakmai stáb

A meghallgató és terápiás központok élén vezető áll, aki felsőfokú végzettséggel rendelkező gyermekvédelmi szakember. Az ő feladata elsősorban operatív jellegű - felkérések kezelése, a központban dolgozó szakemberek munkájának összehangolása, a központra vonatkozó dokumentáció vezetése, képzések, bemutató és szakmai napok szervezése.

A szakmai stáb további tagjai a 15/1998. NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről (továbbiakban: NM rendelet) 155. § (2) bekezdése alapján különösen

- a gyermek vizsgálatát, ki- és meghallgatását előkészítő szociális munkás,
- a gyermek ki- és meghallgatását végző speciális forenzikus interjútechnikát ismerő gyermekvédő szakember és szaktanácsadó,
- a gyermek mentális támogatását, terápiáját végző pszichológus.

A hang- és képrögzítés technikai feltételeit technikus biztosítja.

Együtműködések

A meghallgató és terápiás központok célja kizárólag a szakmaközi együtműködésekön keresztül valósítható meg. A gyermek érdekében közreműködő szervek és szakemberek együtműködése alapvető feltétele a szolgáltatásnyújtásának.

A meghallgató és terápiás központok az alábbi helyi szervezetekkel és szakembereivel működnek együtt:

- megyei, városi rendőrkapitányságok - vezetői, eljáró rendőr nyomozói, vizsgálói;
- ügyész, bíró;
- gyámhivatalok;
- egészségügyi intézmények;
- az áldozatsegítő központok és szolgálatok;
- a gyermekvédelmi szakellátás és a gyermekjóléti alap ellátás szakemberei;
- gyermekjogi képviselők;
- a gyermekek és hozzátartozóik pszichés támogatását segítő civil szervezetek.

Az országos hatáskörű együtműködések az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat építi ki az alábbi szervezetekkel és vesz részt a működtetésükben:

- Országos Rendőr-főkapitányság;
- Országos Bírósági Hivatal;

¹⁶ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (továbbiakban: Be.) 87. § (1) a) bekezdés; 88. § (1) d) bekezdés

- Legfőbb Ügyészség;
- Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara;
- Magyar Ügyvédi Kamara;
- nemzetközi együttműködések – különösen: Promise Barnabus Network.

Adatkezelés

Adatkezelés jogalapja

A meghallgató és terápiás központok szolgáltatásait jogszabály keretei között nyújtják, ezért az adatkezelés jogalapja a közfeladat ellátása GDPR 6. cikk (1) bekezdés e) pontja.

Különleges adatok: faji vagy etnikai származásra, politikai véleményre, vallási vagy világnézeti meggyőződésre vagy szakszervezeti tagságra utaló személyes adatok, valamint a természetes személyek egyedi azonosítását célzó genetikai és biometrikus adatok, az egészségügyi adatok és a természetes személyek szexuális életére vagy szexuális irányultságára vonatkozó személyes adatok.

A meghallgató és terápiás központ a gyámhatóság, ügyészség, rendőrség, bíróság megkeresésében foglaltak teljesítése során a **szükségesség/arányosság elvére figyelemmel kezeli az adatokat**, tehát csak a megkereső, felkérő szerv által megfogalmazott feladat teljesítése, cél eléréséhez szükséges adatok kezelése a jogszerű. Amennyiben a cél eléréséhez nélkülözhetetlen személyes és különleges adatokat is kezel a meghallgató és terápiás központ, azaz a felkérő szerv által meghatározott célokon és feladatokon túlterjeszkedik, ezáltal nincs jogalapja az adatkezelésnek és adatvédelmi incidensnek minősül. Az adatkezelési incidens kivizsgálása ebben az esetben nem elkerülhető.

Adatkezelés esetei

1. A meghallgatást tartalmazó felkérés megérkezését követően a munkatársak kizárólag a munkakörüknek megfelelő adatokhoz férnek hozzá, addig kezelik az adatokat (kezelés: tárolás, feldolgozás, továbbítás, felhasználás, csoportosítás stb.), amíg arra szükség van a feladat ellátásához.

Az elektronikusan érkezett vagy rögzített adatok tárolására kialakított könyvtárszerkezet jelszavas védelmét a területi igazgató a szolgálatvezetővel együtt biztosítja.

A belső szervezeti felépítéshez és munkaköri leírás tartalmához igazodó jogosultsággal rendelkeznek a munkavállalók. A kiskorú gyermek személyes és különleges adatait kiemelt védelemben kell részesíteni.

2. A szervezeten belülről érkező felkérések esetén a meghallgató és terápiás központ a felkérés tartalmához igazodó adatkezelést végez. Ebben az esetben is a célhoz kötöttség elvét szem előtt tartva történik az adatkezelés.

A meghallgató és terápiás központhoz egyedi ügyekben kérelemmel forduló személyek, szervezetek adatkezelése a célhoz kötöttség elvét, a közfeladat ellátása, mint jogalap, a

szükségesség/arányosság elvét, a jogszerűség, a pontosság elveinek érvényesülését szem előtt tartva történik.

Adatkezelés biztonsági szabálya

A meghallgató és terápiás központ által összegyűjtött adatok kiadásával kapcsolatban érkező kérések teljesítése során az alábbiakra kiemelten figyelünk:

- a felkérésben megfogalmazott feladat teljesítéséhez szükséges adatokat kezeljük;
- a fizikai dokumentumok és az elektronikusan tárolt adatok biztonságát minden szakmai döntésünk során figyelembe vesszük, különösen az adatok sérthetlenségét, integritását, használhatóságát és bizalmasságát elősegítő munkaszervezési és technikai előírásokra;
- a feladat teljesítését követően az irattári terv szerint az irattárba helyezzük a dokumentumokat, az elektronikus úton tárolt adatokat archiváljuk, ezáltal bármilyen adatkezelési művelet további végrehajtása már nem lehetséges.

Tájékoztatás az adatok kezeléséről

Minden adatkezelés előtt – jogalaptól függetlenül – tájékoztatjuk a 14 év feletti érintettet, továbbá kiskorú érintett esetén a törvényes képviselőt.

Az önkéntes hozzájáruláson alapuló szolgáltatások igénybevétele esetén – pl.: pszichológiai szolgáltatás - a törvényes képviselő és az általa képviselt gyermek beazonosításához a legszükségesebb adatokat kérjük el és kezeljük a terápia időtartamáig vagy az adatok megszerzésétől számított egy évig.

Minőségbiztosítás

A szolgáltatások minőségének biztosítása rendszerszintű gondolkodást és tervezést igénylő, folyamatba ágyazott, támogató és ellenőrző beavatkozást jelent.

A vezetői felelősség és hatáskör a rendszerszintű tervezést megvalósítani, a munkatársak számára kiszámítható és világos elvárásokat közvetíteni, a szakmai munkavégzésükhöz támogatást nyújtani, rendszeres, egyértelmű visszajelzést adni.

A minőségbiztosítás a szakmai munka színvonalának állandóságát, a szolgáltatást nyújtók szakmai felkészültségét, a munkatársak kifáradásának, kiegészének megelőzését biztosítja.

A minőségbiztosítás elemei:

- gyakorlat orientált, adekvát képzések, továbbképzések;
- a szaktanácsadók speciális kihallgatás technikáját fejlesztő képzés;
- rendszeres és szükség szerinti esetmegbeszélések;
- rendszeres egyéni és csoportos szupervízió;
- szakmai napok, szakmai műhelyek, konferenciák;
- a meghallgató és terápiás központok hálózati működése;
- a közreműködő társszervekkel (rendőrség, ügyészség, bíróság, gyermekvédelem intézményei) való együttműködés – a napi feladatok ellátása során történő együttműködés mellett a közös szakmai szemlélet és tudásbázis kialakítása, fejlesztése érdekében közös szakmai napok, konferenciák;

- traumatudatos szervezeti működés;
- önreflexív és öngondoskodó működés;
- gyermekek részvételét támogató programok.

III. SZOLGÁLTATÁSI ELEMEL

1. Szociális munka

Cél

A gyermekkel való közvetlen kapcsolatában a szociális munkás tevékenységének célja a gyermek számára

- biztonságos, kiszámítható tér megteremtése – a szó fizikai és érzelmi értelmében egyaránt;
- a gyermek jóllétének biztosítása – ennek keretében az aktuálisan fennálló fizikai és érzelmi szükségletekről való gondoskodás.

A szociális munka célja a meghallgató és terápiás központban a gyermekvédelmi szemlélet érvényre juttatása, a gyermek érdekeinek, jogainak képviselése.

Célcsoport

A szociális munka *közvetlen* célcsoportját a bűncselekményben érintett gyermekek alkotják. Eljárásjogi helyzetétől függetlenül a gyermek lehet sértett, tanú vagy terhelt.

Közvetett célcsoport a gyermeket kísérő felnőtt, aki lehet szülő, nevelőszülő, gondozó, nevelő, gyermekvédelmi gyám, törvényes képviselő, egyéb hozzátartozó.

Célcsoport jellemzői

Gyermek

A meghallgató és terápiás központba a gyermek a büntetőeljárás során kihallgatás, igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálat, vagy a bántalmazás-állítást kivizsgálására irányuló intézményi belső vizsgálat keretében feltáró beszélgetés céljából érkezik. Valamint azért, hogy a számára szükséges pszichés támogatásban részesüljön.

A gyermek általában erőszakos bűncselekményben érintett áldozatként, tanúként vagy feltételezett elkövetőként. A bántalmazás – bármely formája: fizikai, érzelmi, szexuális vagy elhanyagolás – ártalmas gyermekkori tapasztalat, amely traumát okozhat nemcsak az elszennvedő, hanem a szemtanú számára is. Az erőszakos bűncselekményt elkövető gyermekek múltjában szintén vélelmezhető traumát kiváltó esemény, élethelyzet.

A szociális munka szempontjából nincs különbség áldozat, tanú vagy elkövető között – minden gyermek és kísérője ugyanabban a bánásmódban részesül, és minden gyermek esetében feltételezhetjük, hogy valamilyen traumát élt át. Ennek megfelelően a szociális munkás a traumát átélt gyermek jellemzőire számít, és minden tünet, viselkedés mögött feltételezi a lehetséges kiváltó okok között a traumatikus tapasztalatot.

A traumatikus tapasztalat szégyenérzetet kelthet a gyermekben, stigmatizálhat, elszigetelődést, elmagányosodást okozhat. A gyermek úgy érezheti, nem értékes és nem ő rendelkezik a saját teste és élete felett, emiatt a gyermek személyes autonómiájának, önrendelkezésének biztosítása különös figyelmet igényel.¹⁷

¹⁷ CELCIS (2021): Biztonságos terek – kibontakozó gyerekek. Traumatudatos szemlélet beépítése a gyermekvédelem mindennapi gyakorlatába. Gyakorlati útmutató. SOS Children's Villages International

Ha a bántalmazás a családon belül érte a gyermeket, ha a szülői kapcsolatban történt trauma, amely éppen a védelmet és bizalmat jelenti a gyerek számára, a kötődés, a bizalom, a stresszválasz rendszer sérül.

A gyermek tűnhet lehangoltnak, visszahúzódónak, szorongónak, úgy, mintha állandó készenlétben állna, ugrásra készen; lehet impulzív, ingerlékeny, érzelem kifejezése lehet intenzív, pánikba eshet. Testi szinten reagálhat hiperszenzitíven az érzékszervi jelenségekre, a testérzetek megjelenhetnek hirtelen és lehetnek ellentétesek a valósággal (pl. hidegben sem fázik).

Kísérő szülő/gondozó

Attól függően, hogy a kísérő milyen minőségben van jelen a gyermek életében, és milyen módon kapcsolódik a történetekhez, szüksége lehet a szociális munkás támogató jelenlétére.

A gyermekkel történtek a szülő számára is okozhatnak szégyenérzetet, stigmatizációt, elszigetelődést, elmagányosodást, mivel úgy érezheti, hogy nem tudta megvédeni a gyermekét, nem tudta ellátni szülői feladatait, és emiatt a környezete megítélése negatív, őt elítéli. A szülővel való kapcsolatban tekintettel kell lenni arra, hogy maga is hordozhat akár gyermekkori akár felnőttkori feldolgozatlan traumákat, amelyek az események hatására felszínre kerülhetnek. A szülőben lehet félelem, feszültség a történetekkel és a következményekkel kapcsolatban. Fennállhat lojalitás konfliktus, amennyiben a feltételezett elkövetővel hozzátartozói kapcsolatban áll (pl. házastárs, szülő, testvér stb.).

Alapelvek

A szociális munkás

1. **megkülönböztetés és előítélet nélkül** végzi munkáját – bánásmódja, attitűdje független a gyermek eljárásjogi helyzetétől, magatartásától, a szülő együttműködési készségétől stb.;
2. **együttműködést** valósít meg a gyermek érdekében közreműködő szakemberekkel (rendőr, ügyész, bíró, igazságügyi pszichológus szakértő, szaktanácsadó, pszichológus, gyermekvédelmi szakellátás és gyermekjóléti alapellátás szakembereivel - kiemelten az otthont nyújtó ellátás szakemberei, gyermekvédelmi gyámok, családgondozók stb.);
3. betartja a **kompetenciahatárokat** – ismeri és tiszteletben tartja az együttműködő szakemberek feladatait és kompetenciáit;
4. **a gyermek jogait képviseli**, segíti a gyermeket a jogai gyakorlásában – a gyermeket érthetően tájékoztatja jogairól és arról, hogy kinek, hogyan jelezheti, ha jogai gyakorlása során nehézsége, kérdése adódik (pl. tájékoztatáshoz való jog esetén, ha nem érti az szakemberek által elmondottakat, bátran jelezheti);
5. az alkalmazott módszereket, technikákat **rugalmasan** igazítja a gyermek és kísérője aktuális állapotához, szükségleteihez.

Feladatok

Koordináció

A meghallgató és terápiás központban több szakterületről, intézményből érkező szakember összehangolt munkája szükséges egy-egy kihallgatás/meghallgatás/vizsgálat/terápia lebonyolításához. Ehhez adott esetben a rendőr, az ügyész, a bíró, az igazságügyi pszichológus

szakértő, a szaktanácsadó, a pszichológus, a szociális munkás egyidejű jelenléte szükséges. Egyszerre, egyidőben egy gyermek és kísérő(i) tartózkodhatnak a Központban a biztonságos, kiszámítható, nyugodt, diszkrét környezet megteremtése érdekében. A kihallgatások/meghallgatások/vizsgálatok/terápiás ülések időbeli ütemezéséhez, szervezéséhez a szociális munkás telefonon és személyesen kapcsolatot tart a közreműködő szakemberekkel: rendőr, ügyész, bíró, igazságügyi pszichológus, szaktanácsadó, pszichológus. Információt csatornáz be a szolgáltatás megszervezéséhez: gyermek neve, életkora, szükséglete (pl. sajátos nevelési igény, fogyatékosság), ki a kísérő személy. Összekapcsolja az érintett szakembereket, biztosítva az információáramlást és a felkészülést.

A gyermek kísérése

Attól a pillanattól fogva, hogy a gyermek és kísérő(i) megérkeznek a meghallgató és terápiás központba a szociális munkás az ott tartózkodás ideje alatt végig kíséri őket. A kísérés jelenti a gyermek és kísérő(i) információkkal való ellátását, támogatását, a fizikai és érzelmi jóllétükről való gondoskodást, a támogató-megtartó jelenlétet. Segíti a megérkezést, azt, hogy a gyermek biztonságban érezze magát a helyszínen, a gyermek feszültségének oldását, ráhangolódását a kihallgatásra/meghallgatásra/vizsgálatra. Majd, ha lezajlott a kihallgatás/meghallgatás /vizsgálat időt és teret adva, a kapcsolódás lehetőségét nyújtva támogatja a gyermek – szükség esetén a kísérő – feszültségének levezetését, érzelmeinek kifejezését, nyugalmi állapotának megteremtését.

Konzultáció

A kihallgatást/meghallgatást/vizsgálatot követően tájékoztatja a szülőt, törvényes képviselőt a gyermek és hozzátartozói számára igénybe vehető terápiás lehetőségekről és azok igénybevételének módjáról. Feltérképezi, a gyermek, a család működését, azt, hogy milyen kapcsolata van a gyermeknek, családnak a gyermekjóléti alapellátással, pedagógiai szakszolgálatokkal, milyen szolgáltatásokat, ellátásokat, segítséget vesznek, vagy tudnak igénybe venni. Amennyiben szükséges információt nyújt és javaslatot tesz a szülő számára a meghallgató és terápiás központ által nyújtott szolgáltatáson túl elérhető lehetőségekről, a beavatkozás érdekében a megfelelő intézményhez irányítja, szükség esetén segítséget nyújt az adott intézménnyel történő kapcsolatfelvételben.

A szülő számára felajánlható, hogy egy előre egyeztetett későbbi időpontban történjen a konzultáció.

A szülő önkéntes hozzájárulásával a szociális munkás az illetékes gyermekjóléti alapellátás szakembereivel felveheti a kapcsolatot, a család traumafókuszú ellátásának támogatása érdekében. A gyermekjóléti alapellátással való együttműködés során a szociális munkás ügyel a kompetencia határok betartására – a családgondozás során az eset gazdája és felelőse a gyermekjóléti alapellátás.

Tájékoztatás

A meghallgató és terápiás központot telefonon vagy személyesen megkereső személyek, szakemberek számára tájékoztatást nyújt a Központ szolgáltatásairól, az igénybevétel módjáról, szükséges esetben felvilágosítást ad a büntetőeljárás menetéről, tanácsot ad az adott ügyvel kapcsolatban hová fordulhat a megkereső fél.

A rendőr a jelzőrendszer tagjaként jelzéssel él a gyámhatóság, gyermekjóléti alapellátás felé, ha egy büntetőeljárásnak kiskorú érintettje van. Amennyiben szükséges a szociális munkás és/vagy pszichológus részt vesz azon gyermek esetében az alapellátás által kezdeményezett esetmegbeszélésen, esetkonferencián, akinek a kihallgatása/meghallgatása/vizsgálata a meghallgató és terápiás központban történt. A bántalmazást átélt gyermekekről szerzett általános tudásának megosztásával, illetve az adott esetre vonatkozó tapasztalataival segítheti a szakemberek közös gondolkodását a gyermek érdekében meghozott döntések, fejlesztési irányok kialakítása során.

A meghallgató és terápiás központ, mint gyermekvédelmi intézmény a jelzőrendszer tagja, ennél fogva köteles a jogszabály szerint jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén¹⁸.

Edukáció

A meghallgató és terápiás központ részt vesz a gyerekekkel szembeni erőszakkal kapcsolatos ismeretterjesztésben, illetve a szakmaközi együttműködéseket elősegítő, a közös tudásbázist gyarapító szakmai rendezvények szervezésében. Szakmai tudását, tapasztalatát megosztja a hozzáforduló szakemberekkel, intézményekkel.

A szociális munkás a szakmaközi együttműködések során traumatudatos, gyermekjogi attitűdjével, nyelvhasználatával is érzékenyíti a közreműködő szakemberek szemléletét.

Dokumentáció

A szociális munkás vezeti a meghallgató és terápiás központ tevékenységéhez kapcsolódó szakmai dokumentációt. A *forgalmi napló* szolgálja a meghallgató és terápiás központ által nyújtott szolgáltatások – igénybe vevők és közreműködő szakemberek – napi szinten történő nyomon követését. A *munkanapló* az adott gyermek részére nyújtott szolgáltatások, és az ahhoz kapcsolódó adatok, információk, tapasztalatok rögzítését, visszakereshetőségét biztosítja.

Módszerek¹⁹

”Nem kell terapeutának lenned, hogy terápiás hatást érh el.”²⁰

A szociális munkás eszköztárát és az alkalmazott módszereket a traumatudatos szemlélet hatja át.

A szociális munkás azokon a területeken kapcsolódik a gyermekhez, amelyek az általa átélt események következtében sérülhettek: biztonság, kiszámíthatóság, bizalom, kapcsolódás.

A felnőttek egymáshoz és a gyermekhez való viszonyulása hatással van a gyermek reakcióira. A nyugodt és békés környezet csökkenti annak a valószínűségét, hogy a környezetből adódó ingerek aktivizálják a gyermek traumatikus emlékét.

¹⁸ Gyvt. 17. §

¹⁹ Pressley Ridge Magyarország Alapítvány, University College Leuven (2022): Traumatudatos ellátás - Útmutató 0-3 éves gyerekekkel foglalkozó szakemberek számára

CELCIS (2021): Biztonságos terek – kibontakozó gyerekek. Traumatudatos szemlélet beépítése a gyermekvédelem mindennapi gyakorlatába. Gyakorlati útmutató. SOS Children's Villages International

²⁰ Pressley Ridge Magyarország Alapítvány, University College Leuven (2022): Traumatudatos ellátás - Útmutató 0-3 éves gyerekekkel foglalkozó szakemberek számára. 23.o.

Információk átadása

A biztonság és kiszámíthatóság kulcselemek a traumát átélt gyermekkel való találkozás, foglalkozás során.

A gyermek (és kísérői) biztonságérzetét, kontroll érzését növeli, ha megismeri azt a fizikai teret, ahol van, tudja mi merre található, melyik helyiségben mi történik, ki lehet jelen. Tudja a jelenlévő személyekről, hogy kinek mi a neve, szerepe, feladata, kihez milyen kérdéssel, kéréssel fordulhat. Tisztában van vele és érti, hogy miért van itt, mit várnak tőle és mikor, mi fog történni.

A bemutatás a gyermek számára érthető módon történik, annak hangsúlyozásával, hogy az ott léte során bármikor kérdezhet, és ha valamit nem ért, abban ő nem hibás.

Feltérképezés és reagálás

A megérkezés, ráhangolódás támogatása a bemutatás mellett a gyermek és kísérő(i) aktuális állapotának és szükségleteinek feltérképezésével és az azokra való adekvát reagálással zajlik. A fizikai szükségleteken túl (evés, ivás, mosdó, pihenés) a szociális munkás a testbeszéd, a hangszín, a zavartság és feszültség jeleiből tud információt gyűjteni a gyermek (és kísérője) érzelmi állapotáról, és ezek alapján lépéseket tenni a biztonság és nyugalom állapotának megteremtése érdekében, ha a gyermek feszült, ingerült, zavart. Azzal, ha a szociális munkás nyugodt és nyitott marad a gyermek (és akár kísérője együttes) növekvő feszültsége mellett, megerősítheti a gyermekben a bizalmat önmaga és a környezete iránt. Ilyenkor megtapasztalja, hogy a feszült állapotban is biztonságban van és a feszültség elmúlik, és hogy nem kell állandóan ébernek lennie és veszélyre készülnie, így marad figyelme, energiája az érzelemszabályozásra.

A kapcsolatteremtés a gyermekkel ráhangolódó és érzékeny módon történik a közös tevékenységek során - pl. játék, beszélgetés –, melynek célja a gyermek feszültségoldása. Ehhez a szociális munkás a gyermek életkorához, aktuális állapotához igazodó stresszoldó technikákat, módszereket alkalmaz pl. szappanbuborék fújás, színezés, légzőgyakorlatok, mozgásos tevékenység.

A nyugalmi állapot megteremtésével a gyermek jobban tud figyelni, gondolkodni, koncentrálni, kapcsolódni, jobban bevonható, motiválható, amely elősegítheti a kihallgatás sikerességét is, azaz, hogy az általa elmondottak megalapozott bizonyítékot szolgáltatassanak a vádemeléshez, így nagyobb eséllyel kerülhető el a gyermek többször történő kihallgatása.

Önrendelkezés

A bántalmazást átélt gyermek autonómiája sérült, ezért amiben és amennyire lehet a szociális munkás teret enged a gyermek saját döntéseinek, aktív részvételének, választási lehetőségeket kínál számára, partnerként kezeli, kéri és figyelembe veszi a véleményét – még ha csak apró részleteket érintően van is erre mód.

A szociális munkás

Traumatudatos szemléletet képviselő gyermekvédelmi szakember.

Ismeretekkel és tudással rendelkezik a bántalmazás, elhanyagolás gyermekek fizikai, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésére gyakorolt káros hatásairól.

A gyerekek mellett, a szülők és kollégák viselkedésének értelmezésekor is figyelembe veszi, hogy a szülők és munkatársai esetében jelen lehetnek múltbeli ártalmas tapasztalatok, amelyek adott esetben meghatározhatják jelen béli reakcióikat.

Képes az önszabályozásra.

Biztonságos, kiszámítható és bizalmi kapcsolatok kiépítésére törekszik a gyermekkel, a szülővel és az együttműködő szakemberekkel.

A gyermek viselkedését a felnőttekkel való kommunikációként értelmezi, és nem problémás viselkedésként azonosítja.

2. Szaktanácsadó közreműködése gyermek rendőrségi, ügyészségi kihallgatásában, bírósági meghallgatásában

A szaktanácsadó tevékenysége a meghallgató és terápiás központok esszenciális szolgáltatása. A hazai gyermekvédelmi rendszerbe ágyazottan itt jelenik meg legerőteljesebben a büntetőeljárás és igazságszolgáltatás szereplői – bíróság, ügyészség, nyomozó hatóság – és a gyermekvédelem közötti együttműködés.

A büntetőeljárás a gyermek számára jelentős mentális megterheléssel járhat. A kihallgatás során a traumatizáló eseményt kell felidéznie, ami újabb pszichés megpróbáltatást jelent számára. A szaktanácsadó a rendőrségi, az ügyészségi és a bírósági eljárásban segíti a gyermekközpontú meghallgatás megvalósulását. Tevékenységének elsődleges színtere a nyomozati eljárás és az igazságszolgáltatás. A szaktanácsadó a felkérő hatósággal szoros együttműködésben, annak irányításával végzi feladatát. Speciális szaktudásával járul hozzá ahhoz, hogy a gyermekek részvételével folyó vagy az őket érintő minden ügyben az elérhető legmagasabb szinten legyen biztosítva a gyermekek jogainak tiszteletben tartása és hatékony érvényesítése. Vagyis az eljárással érintett minden gyermek rendőrségi, ügyészségi kihallgatása, és bíróság általi meghallgatása a gyermek legteljesebb védelme mellett, legfőbb érdekeit szolgálva történhessen.

A szaktanácsadói szolgáltatás hozzájárul a gyermekek védelméhez, segítségnyújtáshoz és a gyermekközpontú igazságszolgáltatáshoz való jogai érvényesüléséhez.

A szolgáltatás törvényességi alapjait gyermekvédelmi és büntető jogszabályok határozzák meg.

A szaktanácsadó pszichológus vagy pszichiáter végzettségű szakember, aki ismeri és alkalmazza azt a speciális forenzikus interjútechnikát, amely a gyermekek kihallgatásában való közreműködéssel hozzájárul a hazai büntetőeljárások Barnahus szemléletű lefolytatásához.

A szolgáltatást meghatározó jogszabályok

15/1998. NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről,

2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról,

12/2018. IM rendelet az egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról.

A gyermek jogainak érvényesítése

A szaktanácsadói tevékenység - a működési keretéből adódóan - leginkább a büntető- és igazságszolgáltatási eljárásokban jeleníti meg jogvédő funkcióját.

A szaktanácsadói szolgáltatás hangsúlyozottan a következő gyermeki jogok érvényesülését biztosítja:

A tájékoztatáshoz fűződő jog

feladat: A gyermek tájékoztatása az őt érintő eseményekről

A gyermek az életkorának, fejlettségi fokának és állapotának megfelelően részesül tájékoztatásban minden olyan cselekményről, amelyben ő érintett. A tájékoztatás olyan nyelvezettel történik, hogy azt a gyermek megértse. A szakember minden esetben meggyőződik arról, hogy a gyermek valóban megértette-e az elmondottakat.

A meghallgatáshoz fűződő jog

feladat: A gyermek meghallgatása a történetekről

A gyermek meghallgatása oly módon történik, hogy abban a gyermek nem szenved kárt, nem sérül. A gyermekbarát környezet, a gyermek számára biztonságot sugárzó légkör megteremtése mellett a gyermek szükségleteit teljes mértékben figyelembe vevő, ahhoz igazodni képes meghallgatási technika teszi ezt lehetővé. A traumainformált és a traumatudatos viszonyulás támogatja a gyermeket abban, hogy a szakembereknek megnyíljon.

A szolgáltatást nyújtó szakember

A szaktanácsadó a 12/2018. IM rendelet az egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról (továbbiakban: IM rendelet) 14/A § (1) bekezdés felhatalmazása révén a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság felkérésére a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény elvégzésében közreműködik.

Tevékenységét a hivatalos szerv megkeresése alapján, a területi gyermekvédelmi szakszolgálat szakmai támogatása mellett végzi.

A szaktanácsadó kompetenciái

- Interdiszciplináris szemlélet, mely magában foglalja a pszichológiai, a büntetőjogi, büntetőeljárásjogi, kriminálmotodikai ismereteket.
- Traumainformáltság, traumatudatosság.
- Személyiségbeli kompetenciáit tekintve empátikus, nyitott, neutrális, rugalmas, problémaérzékeny, jó kommunikációs készséggel bír.

Az életkori fejlődési szakaszok kognitív, pszichoszexuális, szociális és nyelvi fejlődési folyamatait sokrétűen és átfogóan ismeri, és azokat a fejlődési szakaszokra tagoltan is képes beazonosítani.

A fentiekén túl a szaktanácsadó tisztában van a gyermek emlékezetének fejlődési folyamatával. Meg tudja ítélni azt, hogy egy bizonyos életkorú gyermek megértette-e a hozzá intézett kérdéseket és hogy fejlettségéből adódóan sikeresen tudja-e közölni a gondolatait.

Ismeri a retraumatizáció megelőzése érdekében használható speciális interjútechnika módszerét, és azt a gyermek fejlettségéhez és egyéni szükségleteihez igazítva képes befolyásolásmentesen alkalmazni. A meghallgatás során a gyermekben nem kelt büntudatot.

A szolgáltatás igénybevételének módja

A szaktanácsadó közreműködését a rendőrség, ügyészség vagy a bíróság rendeli el a területi gyermekvédelmi szakszolgálat területi igazgatójának javaslata és a javasolt szaktanácsadó feladatvállalási nyilatkozata alapján.

A szolgáltatás célja

A szolgáltatás célkitűzése kétirányú. Elsődlegesen az, hogy az eljárással érintett gyermek számára olyan meghallgatást biztosítson, amely szükségleteihez a legteljesebb mértékben igazodik, és megóvja őt attól, hogy a meghallgatás a trauma ismételt átélését eredményezze.

Ezzel egyidőben a szaktanácsadói meghallgatás arra törekszik, hogy a felkérő szerv számára a szükséges és elégséges információt feltárja. A büntetőeljárásokban a szaktanácsadói közreműködés célja a hiteles és jogszerű tanúvallomások biztosításával a bizonyítékszerzés úgy, hogy ehhez a gyermek kihallgatása lehetőség szerint csupán egyszeri alkalommal váljon szükségessé. Elkerülve ezáltal, hogy a történet többszöri elmesélése másodlagos viktimizációt²¹ eredményezzen.

A szolgáltatás célja tehát egyszerre a gyermek védelme, a gyermek lelki épségének megtartása, valamint a történetről információ szerzése és a nyomozó hatóság részére bizonyíték szolgáltatása.

A szolgáltatás igénybe vevői

A szolgáltatás igénybe vevői a bíróságok, ügyészségek, nyomozóhatóságok.

A szolgáltatás célcsoportja

A szolgáltatás azokra a 3-18 év közötti gyermekekre irányul, akik a büntetőeljárásban bántalmazás, erőszak vagy elhanyagolás áldozataként, vagy tanújaként érintettek továbbá, akiket a büntetőeljárásban a hatóság bűncselekmény elkövetésével gyanúsít.

A szaktanácsadó eszközei

1. Speciális forenzikus interjútechnika²²

Az interjútechnika alkalmazásának célja a lehető legtöbb hiteles információ feltárása és a valósághű tényállás rekonstruálása a gyermekek legfőbb érdekének és speciális szükségleteinek figyelembevételével.²³ A speciális meghallgató kérdezőtechnika figyelemmel van a gyermek életkori sajátosságaira, értelmi, érzelmi fejlettségére és igazodik szükségleteihez.

²¹ A gyermekkorú áldozatok ismételt meghallgatása ugyanarról az eseményről másodlagos **viktimizációhoz** vezethet, amely legalább olyan káros hatással lehet a gyermekekre, mint maga a bántalmazás. Az újbóli áldozattá válás alatt az ismételten áldozattá válás folyamatát értjük. Az **újtraumatisztálás** az esemény által okozott trauma újbóli átélése, amelyet kiválthatnak például a többszöri bírósági tárgyalások vagy az ismételt kihallgatások.

A Barnahus Minőségi Előírások. Iránymutatások multidiszciplináris és intézmények közötti megoldásokról az erőszak kiskorú áldozatai és tanúi számára. Összefoglalás.

https://www.barnahus.eu/en/wp-content/uploads/2020/02/HU_StandardsSummary_FINAL.pdf

²² A lehető legerősebb tudományos alapokon nyugvó technika, mint protokoll az USA Országos Gyermekegészségügyi és Humán Fejlesztési Intézet (National Institute of Child Health and Human Development, NICHD) gyermekeket meghallgató szakemberek számára készített interjúprotokollja. Nagygyőr Csilla: A gyermekek kihallgatása a nyomozások során. Belügyi Szemle, 2022/8. 1661 o. DOI: 10.38146/BSZ.2022.8.5

²³Nagygyőr Csilla: A gyermekek kihallgatása a nyomozások során. Belügyi Szemle, 2022/8. 1661 o. DOI: 10.38146/BSZ.2022.8.5

Eredményességének feltétele az, hogy a gyermek nyelvi készségei kialakuljanak és képes legyen az emlékei felidezésére.²⁴

Az interjútechnika alkalmazása során elengedhetetlen a gyermek bizalma és együttműködése, valamint a gyermek fokozott szocioemocionális támogatása.

Az interjútechnika jellegzetességei

Egyik alapköve az emlékezet sajátosságának ismerete.

Alapelve a gyermekek speciális szükségleteire épülő befolyásolásmentes kikérdezés.

A kihallgatás teljes menete strukturált, lépésről-lépésre, átgondolt protokoll mentén épül fel.

A lehető legkevesebb kérdést tesz fel, az emlék szabad felidezésére törekszik.

Nyílt végű kérdéseket alkalmaz.

Figyelembe veszi a három és tizennyolc év közötti gyermekek nyelvi, kognitív és érzelmi fejlődését.

Szegmentálással, azaz a gyermek történetének darabokra vágásával nyitja meg az epizodikus emlékezetet.

A szaktanácsadó közreműködésével történő meghallgatás alapszabályai, követelményei

A szaktanácsadói szolgáltatás megvalósulási színtere átnyúlik a nyomozás, az igazságszolgáltatás eljárásainak területére. Ezért a tevékenységnek a büntetőeljárásra vonatkozó szabályokat szigorúan véve követnie kell. A szolgáltatást a büntető jogszabályok és az ORFK által kidolgozott *Módszerleírás a különleges bánásmód*²⁵ keretei között *szaktanácsadó közreműködésével végrehajtott eljárási cselekmények rendőrségi alkalmazásához* (továbbiakban: *Módszerleírás*) határozza meg²⁶.

Ezek alapján a szaktanácsadói tevékenységre és a szaktanácsadói szolgáltatásra a következő alapkövetelmények érvényesek:

A szaktanácsadó a bíró, az ügyész és a nyomozást vezető rendőr utasításai szerint jár el. A kihallgatási cselekményben önálló cselekvési joga nincs. Az eljárási cselekmény vezetőjének irányításával, mint közreműködő végzi tevékenységét. A hatóság kérdéseit, közléseit fordítja át a gyermek fejlettségi fokára, nyelvezetére, majd így közvetíti azt a gyermek felé.

Rendőrségi kihallgatás esetén a nyomozást vezető rendőr határozza meg az eljárási cselekmény irányát és az elérni kívánt célt.

A nyomozati eljárásban a szaktanácsadó közreműködésével történő rendőrségi kihallgatás akkor alkalmazható, ha rendelkezésre áll kép- és hangfelvétel, illetve hangfelvétel továbbítására és rögzítésére alkalmas, az eljárási cselekmény irányítója és a kihallgató szaktanácsadó közötti

²⁴ A gyakorlati tanulmányokból kiderül, hogy a gyermeket 2-3 éves kora előtt ért események, még a traumatikus események sem érhetőek el tudatos előhívással. Három éves korban viszont a megrázkódtatással járó élmények konzisztens módon és erőteljesen előhívhatók és erre később is képesek lesznek, mint ahogy újabb helyes információkat is képesek lesznek adni. A gyermekek emlékezetének fejlődése. Collaborating Against Child Abuse – Exploring the Nordic Barnahus Model. Szerk.: Johansson-Stefansen-Bakketeig-Kaldal. 2018. 125 o.

²⁵ Be. XIV. fejezet Különleges bánásmód biztosítása a büntetőeljárásban 81-89. §

²⁶ *Módszerleírás a különleges bánásmód keretei között szaktanácsadó közreműködésével végrehajtott eljárási cselekmények rendőrségi alkalmazásához*. ORFK.

összeköttetést biztosító telekommunikációs eszköz. Ezen telekommunikációs eszköz – fülmonitor, mikrofon – zárt láncú rendszerben csatlakozik az eljárási cselekményről készülő kép- és hangfelvételt rögzítő rendszerhez.

A szaktanácsadó a kihallgatáson megismert személyes adatot és különleges adatot kötelezettségei teljesítéséhez szükséges mértékben és ideig kezelheti, azt át nem adhatja.²⁷

A meghallgatás során a szaktanácsadónak nem feladata a gyermek mentálhigiénés megsegítése vagy az élményszerűség megállapítása. A szaktanácsadó nem ad sem szóban, sem írásban pszichológiai véleményt, szakvéleményt.

Felkészülés a gyermek kihallgatására

A szaktanácsadói közreműködés elrendelése, a szaktanácsadó nyilatkozata

A büntetőeljárásban résztvevő szaktanácsadó az eljárási cselekmény megkezdése előtt nyilatkozik arról, hogy az adott ügyben elfogulatlan.²⁸ Ha az eljárás későbbi szakaszában megkérdőjeleződik a szaktanácsadó elfogulatlansága, akkor az a meghallgatást semmissé teheti, ezért szükséges, hogy az elfogulatlanság vizsgálata a szaktanácsadó részéről tudatos és átgondolt legyen. Figyelemmel kell lenni a személyes és a szakmai érintettségre - a bántalmazót ismeri-e a szaktanácsadó vagy, hogy a szaktanácsadó van-e olyan mentális állapotban, hogy az eset által kiváltotta érzelmeket le tudja választani az adott ügyről?

Az elfogulatlanság megítéléséhez a szaktanácsadónak előzetesen a következő információkra van szüksége:

- A kihallgatásban érintett gyermek neve, születési adatai, anyja neve, lakóhelye, iskolája, óvodája megnevezése, gyermekvédelmi gondoskodásban részesül-e, van-e folyamatban nevelésbe vételi eljárás?
- A feltételezett elkövető neve, lakóhelye.

A szaktanácsadó tájékoztatása

A nyomozati cselekményben közreműködő szaktanácsadó megfelelő felkészítése a nyomozást vezető rendőr és a közreműködő szaktanácsadó közös, jól átgondolt érdeke.²⁹ A megfelelő mennyiségű és tartalmú információ a gyermekkel való kapcsolatteremtést szolgálja. A szaktanácsadó számára a gyermekkel kapcsolatos minden információ hasznos lehet. Ha a kihallgatás azt igényli, hogy több ösztönző kérdést tegyen fel a szaktanácsadó, akkor a részletesebb előzetes ismeret sokat segíthet, azonban a túl sok információ szükségtelen és az interjú befolyásoltságát eredményezheti. A megelőző kihallgatásokról kapott összefoglalók segítik a felkészülést, a korábbi meghallgatások elakadásai informatív értékűek.

²⁷ Be. 98. § (3)

²⁸ Be. 270. § (3)

²⁹ Az eljárási cselekmény vezetője az eljárási cselekmény megkezdése előtt meghatározza az eljárási cselekmény célját és a szaktanácsadó feladatát, tájékoztatja a feladata teljesítéséhez szükséges tényekről, adatokról és körülményekről, valamint az eljárás tárgyát képező cselekmény elbírálása szempontjából jelentős kérdésekről. IM rendelet 14/C. § (2)

A felkészüléshez minimálisan szükséges információk

Az érintett gyermekre vonatkoztatva:

- életkora, nyelvi fejlettsége, személyiségállapotával, értelmi képességeivel kapcsolatos szakértői vélemények, diagnózisok, egészségi állapota, orvosi, vagy gyógyszeres kezelése, érzelmi és értelmi fejlődése, illetve elakadásai;
- a gyermek érdeklődése, szokásai, meghatározó életesemények;
- a családi életkörülményei, családja tagjai és családi kapcsolatai;
- a feltételezett elkövetőhöz fűződő érzelmi viszonya;
- befolyásolásra utaló jelek;
- a feljelentés körülményei, kinek beszélt a gyermek, ki tette a feljelentést;
- mi a gyanú, meddig tartott a vélelmezett bántalmazás;
- minden, amit a gyerek először elmondott;
- kire támaszkodhat a gyermek.

A kihallgatás eredményességének záloga a közreműködő szakemberek együttműködése.

A szaktanácsadónak és az eljárási cselekmény vezetőjének egymásra kell hangolódniuk, annak érdekében, hogy a meghallgatás a gyermek sérülése nélkül és az előzetesen meghatározott célok elérésével tudjon megvalósulni. A szaktanácsadó által alkalmazott speciális meghallgató kérdezéstechnika ismerete az eljárási cselekményt irányító számára elengedhetetlen ahhoz, hogy kérdéseivel, instrukcióival a szaktanácsadót a lehető legmagasabb fokon tudja segíteni. A két szakember kapcsolatát a szakmai tisztelet, a bizalom és a kölcsönös támogatás kell, hogy jellemezze.

A gyermek szükségleteinek figyelembevétele

A kihallgatás a gyermek életkorához, fejlettségéhez és kulturális háttéréhez, érzelmeihez igazodik, és figyelembe veszi a gyermek speciális szükségleteit.

A kihallgatás során a szaktanácsadó méri fel azt, hogy a gyermek mikor fárad el, és mikor ajánlott szünetet közbeiktatni. Eltérő, hogy milyen időtartamban folyhat megszakítás nélkül az interjú, minden esetben a gyermek egyéni szükséglete határozza azt meg.

Az interjú időtartama fogyatékossgal élő gyermek meghallgatása esetén csökkentett kell, hogy legyen, több szünetet kell biztosítani a meghallgatás közben.

A fogyatékossgal élő gyermek kihallgatását lehetőség szerint olyan szaktanácsadó végzi, aki gyógypedagógiai ismeretekkel rendelkezik.

3. Közreműködés intézményi belső vizsgálatban

A Gyvt. 6.§ (5a)³⁰ bekezdése felhatalmazásával bántalmazás-állítás esetén a szolgáltatás kiterjedhet a gyermekvédelmi szakellátásban gondozási-nevelési feladatokat ellátó intézményekre – gyermek- és lakásotthonok, nevelőszülői hálózatok -, valamint javítóintézetekre is.

Bántalmazás-állítás esetén a gondozó intézmények „A gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekben, nevelőszülői hálózatokban és a javítóintézetekben ellátott gyermekek és fiatal felnőttek bántalmazási eseteinek kivizsgálására és kezelésére vonatkozó intézményi, fenntartói és ágazati módszertan” (továbbiakban: Módszertan) által meghatározott protokoll szerint járnak el. Az intézmények által lefolytatott belső vizsgálat többcélú. Egyrészt, hogy feltárja azokat az okokat, körülményeket, amelyek a bántalmazás-állításhoz vezettek; továbbá, hogy feltárja a bántalmazás gyermekre/gyermekekre gyakorolt lélektani, fizikai és szociális következményeit, valamint, hogy a gyermekre/gyermekekre vagy a munkavállalóra irányulóan meghatározza a szükséges beavatkozásokat, intézkedéseket. A gondozó intézmények a feltáró beszélgetés lefolytatásához kérhetik a meghallgató és terápiás központ segítségét. A szolgáltatás ekkor az érintett gyermek/gyermek meghallgatására irányul.

A meghallgatás a legteljesebb feltételekkel a meghallgató és terápiás központokban tud megvalósulni, ahol a képzett szakemberek mellett a gyermekbarát módon berendezett kihallgató helyiség, illetve a kép- és hangrögzítéshez szükséges technikai felszerelés is rendelkezésre áll.

A meghallgató és terápiás központ szolgáltatásai a bántalmazás-állítás kivizsgálására irányuló belső vizsgálatban, a Módszertan³¹ második módosításával, 2022. május 20. napjától a feltáró beszélgetésben történő közreműködéssel vehetők igénybe.

A szolgáltatás igénybe vevői

- a gyermekvédelmi szakellátás keretében otthont nyújtó ellátást biztosító intézmények – gyermek- és lakásotthonok, nevelőszülői hálózatok, továbbá
- javítóintézetek.

A szolgáltatás igénybevételének módja

A meghallgató és terápiás központ szakembereinek közreműködését a területi gyermekvédelmi szakszolgálat területi igazgatójától lehet kérni, írásos megkeresés útján. A feladatot ellátó szakembert, szakembereket a területi igazgató jelöli ki.

³⁰ A gyermeknek joga van ahhoz, hogy a védelme érdekében eljáró szakemberek – különösen a gyermek bántalmazásának felismerése és megszüntetése érdekében – egységes elvek és módszertan alkalmazásával járjanak el.

³¹ „A feltáró beszélgetés céljára igénybe vehető a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által működtetett meghallgató és terápiás központ szolgáltatása (a Gyvt. 61.§ (2) bekezdése szerinti szolgáltatás). Módszertan 2. számú melléklet EMMI 2022. 53. o.

A szolgáltatás célcsoportja

- A szolgáltatás azokra az ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy nevelésbe vett, 3-18 év közötti életkorú gyermekekre irányul, akikről feltételezhető, hogy bántalmazás áldozatává, tanújává vagy elkövetőjévé váltak, továbbá
- azokra a 18 év alatti gyermekekre, akiknek javítóintézeti nevelését a bíróság jogerős ítéletével elrendelte, és az intézményben bántalmazás áldozatává, tanújává vagy feltételezett elkövetőjévé váltak.

A szolgáltatáshoz kapcsolódó jogszabályok

Gyvt. 11.§ (1b) *A gyermek bántalmazással szembeni védelemhez való jogának érvényesítése érdekében a gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményben és a javítóintézetben felmerült gyermekbántalmazási esetek kivizsgálása és kezelése a miniszter által jóváhagyott, a minisztérium honlapján közzétett intézményi, fenntartói és ágazati módszertan (a továbbiakban: gyermekbántalmazás kivizsgálásának módszertana) alapján történik.*

Be. 88. § (1) *Tizennegyedik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény esetén*

a) *az eljárási cselekmény elvégzésére csak akkor kerülhet sor, ha az attól várható bizonyíték mással nem pótolható.*

3.1. Gyermek meghallgatása speciális forenzikus interjútechnikával bántalmazás-állítás intézményi kivizsgálása keretében

A szolgáltatás célja³²

A gyermek megóvása a további traumatizációtól.

Az ismétlődő meghallgatások elkerülése.

A nyomozati eljárás elindításához szükséges információ megszerzése.

Az intézmény működési problémáinak feltárása nem cél.

A gyermek meghallgatását végző szakember

- az NM rendelet 155.§ (2) bekezdés szerinti pszichológus vagy pszichiáter végzettségű szaktanácsadó, továbbá
- a speciális forenzikus interjútechnikát ismerő egyéb gyermekvédelmi szakember.

³² A gyermek kihallgatásában speciálisan nem képzett személyek által folytatott ismételt kihallgatások nagy valószínűséggel torzítják a gyermek beszámolóját a történekről, mivel a kérdéseikkel befolyásolhatják a gyermeket, aminek káros következményei vannak a bünygyi nyomozásra nézve.

A Barnahus Minőségi Előírások. Iránymutatások multidiszciplináris és intézmények közötti megoldásokról az erőszak kiskorú áldozatai és tanúi számára. Összefoglalás.

https://www.barnahus.eu/en/wp-content/uploads/2020/02/HU_StandardsSummary_FINAL.pdf 36 o.

Előnyei:

- Elkerülhető az áldozathibáztatás, a sugalmazás, az elfogultság, a túlzottan zárt kérdések alkalmazása, a faggatás. Nincs preconcepció.
- A hang- és képfelvétel a rendőrségi eljárásban felhasználható, így a gyermek nyomozóhatósági kihallgatása elkerülhető vagy részletekbe menően már nem szükséges lefolytatni, csupán kiegészítő információk szerzésére irányulóan.

Kontraindikált:

Ha történt feljelentés, akkor a rendőrségi eljárás keretében van helye a szaktanácsadó közreműködésének.

Javaslat: A gyermekvédelmi gyám kezdeményezze a nyomozóhatóságnál, ha szükséges, akkor az ügyészségnél, hogy a gyermek kihallgatása szaktanácsadó közreműködésével és lehetőség szerint meghallgató és terápiás központban történjen.

Esetei

- A gyermektől nem szerezhető határozott információ, nem elég nyomatékos a gyermek elmondása. Inkább csak el-el ejti, utalgat a bántalmazásra, pl. a vécében mesélte egyik társának. A felnőtt bizonytalan abban, hogy mi történt.
- Sejthető, hogy a felszín alatt még van valami, amiről nem beszél a gyermek.
- A gyanú nehezebben igazolható bántalmazás típusra utal - érzelmi abúzus, rossz bánásmód.
- Nincs tanú.
- A feltételezett elkövető intézményen belüli, a gyermekkel rendszeres kapcsolatban álló, vagy a gondozásában résztvevő személy.

Feltételek

- A meghallgatásról kép- és hangfelvétel készül.
- Törvényes képviselő hozzájárulása, jelenléte a meghallgatáson.

Javaslat: ideiglenes hatályú elhelyezés esetén, ha a gyermek számára gyermekvédelmi gyám kirendelése korábban nem történt, akkor eseti gyám lássa el a törvényes képviselőt.

A meghallgatásról készült **hang- és képfelvétel** a nyomozati eljárásban bizonyítékként szolgálhat, így a gyermeket megkíméli a nyomozás keretében az újabb részletes kihallgatástól. A meghallgatás a rendőrségi eljárásoknak megfelelően, a kihallgatás lépéseit követve, szabályszerűen történik.

Az elkészült felvétel a gyermekvédelmi gyámnak kerül átadásra, aki azt a feljelentéshez csatolja, kérve annak bizonyítékként történő elfogadását.

A meghallgatás **főszabály szerint meghallgató és terápiás központban történik**. A gyermek érdekében azonban más helyszín is mérlegelhető. Ilyen esetekben a gondozó intézménytől független, a gyermek szempontjából külső helyszínen történik, ahol a meghallgatáshoz szükséges tárgyi és technikai feltételek biztosítottak.

A meghallgatás szakaszai

1. Előkészítés

Egyeztetés, az alapvető információk átadása írásban, szóban - a felkérő gondozó intézmény képviselője és/vagy a gyermek gyermekvédelmi gyámja által.

A gyermek meghallgatásához csupán az alapinformációk megismerésére van szüksége – kinek, mit jelzett a gyermek; életkor, fejlődési sajátosságok, mióta él az adott gondozási helyen.

2. Operatív kérdések egyeztetése

Helyszín meghatározása, tárgyi és technikai feltételek biztosítása, időpont kijelölése, a gyermek utazása, kísérő személyek. A gyermek felkészítésének egyeztetése – a gyermekvédelmi gyám és a gondozó ezirányú feladatai. A meghallgatás lépései, a közreműködők feladatai, a meghallgatás kiváltotta hatások, az esetlegesen keletkező feszültség feloldására irányuló feladatok megbeszélése.

A gyermek a meghallgatásra a gyermekvédelmi gyám kíséretében érkezik, és ő az a személy, aki a meghallgatás idejére a gyermekkel a meghallgató és terápiás központban tartózkodik.

Ha egy ügyben több gyermek meghallgatása szükséges, akkor a meghallgatásukra időben egymástól elhatárolva kerül sor.

3. A gyermek felkészülése a meghallgatásra

Ha a gyermek meghallgatása *meghallgató és terápiás központban* történik, akkor a szociális munkás támogatja, segíti a gyermeket a meghallgatásra történő felkészülésben, ráhangolódásban.

Ha *nem a meghallgató és terápiás központban* történik a meghallgatás, akkor a szaktanácsadó a gyermekvédelmi gyám közreműködésével támogatja a gyermeket.

4. A gyermek meghallgatása

A törvényes képviselő jelenlétében, a gyermek hozzájárulásával történik.

A meghallgatás a rendőrségi kihallgatás kötelező elemeinek beépítésével, a legpontosabb szabálykövetéssel, a lépések szigorú betartásával történik.

A meghallgatásról hang- és képfelvétel készül.

A meghallgatáshoz, valamint hang- és képfelvétel készítéséhez a törvényes képviselő és a 14. életévét betöltött gyermek írásos hozzájáruló nyilatkozata szükséges.

5. A gyermek támogatása a meghallgatás okozta feszültség levezetésében.

Ha a meghallgatás *meghallgató és terápiás központban* történt, akkor a szociális munkás a gyermekvédelmi gyám közreműködésével, közös egyeztetésük szerint segíti a gyermeket.

Ha *nem meghallgató és terápiás központban* történt a meghallgatás, akkor a gyermekvédelmi gyám a szaktanácsadó közreműködésével ad teret a gyermeknek a meghallgatás által kiváltotta feszültség levezetésére.

Javaslat: a gyermekvédelmi gyám a meghallgatást követő időre rövid, a gyermek számára feszültség oldását segítő programot tervezzen, iktasson be.

6. Az eset lezárása.

A meghallgatásról készült hang- és képfelvétel a gyermekvédelmi gyámnak kerül átadásra. Ő csatolja azt a feljelentéshez.

Ha a meghallgatás során szerzett információk nem elégségesek a feljelentéshez, vagy a gyám megítélése szerint az elmondottak nem tartalmaznak olyan súlyú körülményt, amely feljelentés megtételére adnának okot, akkor a felvétel nem kerül átadásra. Ebben az esetben - törvényes képviselő írásos hozzájárulásával - a meghallgatást követő 30 napban az adathordozóra kiírt felvétel megőrzésre – lezárt borítékban a TGYSZ épületében, zárható helyen -, ezt követően pedig törlésre/megsemmisítésre kerül. A törlésről feljegyzés készül. A felvevő technika belső memóriájából az adathordozóra történő kiírást követően a felvételt törölni kell.

A felkérő intézmény részére a meghallgatást végző szakember **a meghallgatás megtörténtéről** írásos összefoglalót készít, amely az intézmény belső vizsgálatában felhasználható.

Az összefoglaló:

- nem tartalmaz állásfoglalást – pl. megtörtént-e a bántalmazás vagy sem.
- nem von le konklúziót,
- nem tér ki a gyermek viselkedésére – pl. mélyen érintette, amikor erről beszélt, zaklatottan mondta,
- nem tartalmaz élményszerűség megítélésére vonatkozó értékelést.

Az összefoglaló nem tartalmaz olyan információt, amely sértheti a nyomozásra vonatkozó titoktartási szabályokat.

3.2. Közreműködés feltáró beszélgetésben bántalmazás-állítás intézményi kivizsgálása keretében

A szolgáltatás célja

- A gyermek megóvása a további traumatizációtól.
- Az intézmény működésbeli anomáliáinak feltárásához információk nyérése.
- A bántalmazáshoz vezető külső tényezők, körülmények, okok feltárása.

A meghallgatásnak nem célja, hogy a bántalmazás részleteit feltárja.

A felkérő intézmény által előzetesen megfogalmazott kérdések megválaszolására irányul.

A felkérő számára írásos összefoglaló készül, amely a gondozó intézmény belső vizsgálati anyagához csatolható.

Ha a megszerzett információk alapján rendőrségi feljelentés indokolt, akkor az összefoglaló a rendőrségi feljelentést megalapozó dokumentumként a feljelentéshez felhasználható.

A szolgáltatás mérlegelendő hátránya

Rendőrségi feljelentés esetén a gyermeket nem óvja meg a nyomozati eljárás keretében történő, részletes kihallgatástól.

Javaslat: A büntetőeljárás keretében a gyermekvédelmi gyám a nyomozó hatóságtól, ha szükséges, akkor az ügyészségtől kérje, hogy a gyermek kihallgatására szaktanácsadó közreműködésével, meghallgató és terápiás központban kerüljön sor.

A szolgáltatás előnye

- objektív, független, befolyásolásmentes;
- a gyermek számára biztonságos;
- lojalitáskonfliktussal nem terheli a gyermeket;
- a szakember függetlensége biztosított;
- tiszta információkhoz juttat;
- traumatudatos;
- semleges helyszínen történik.

A meghallgató és terápiás központ közreműködésének esetei

- A gondozó intézményben nincsen olyan szakember, aki teljes mértékben függetlennek tekinthető.
- Hosszabb ideje fennáll a bántalmazó helyzet.
- Több gyermek érintett az esettel.
- A gyermek befolyásolásának lehetősége áll fenn – dolgozó vagy másik gyermek részéről.

A szolgáltatást biztosító szakemberek:

A meghallgató és terápiás központ pszichológusa, szociális munkása, a speciális forenzikus interjútechnikát ismerő szakember.

A feltáró beszélgetés a gondozó intézménytől független, a gyermek szempontjából külső **helyszínen** történik. Elsődlegesen a meghallgató és terápiás központban javasolt a meghallgatás lefolytatása. Az ettől való eltérés a gyermek érdekében fogadható el.

A feltáró beszélgetés keretében történő meghallgatás formái

1. Az érintett gyermek **kétszemélyes helyzetben** történő meghallgatása.

2. Az érintett gyermekek **csoportos** meghallgatása.

Esetei

- a csoport egészét érinti a probléma;
- a csoport működéséből fakad a probléma.

A csoportban történő meghallgatás jellemzői

- a teljes gyermekközösség részvételével történik;
- probléma fókuszú feltáró beszélgetés;

- páros vezetéssel történik;
- resztoratív és a csoport működésére kiterjedően preventív hatású.

A meghallgatás szakaszai:

1. Előkészítés.

Egyeztetés, az alapvető információk átadása írásban, szóban - a felkérő gondozó intézmény képviselője és/vagy a gyermek gyermekvédelmi gyámja által. Szükség szerint előkészítő eszmegbeszélés összehívása.

2. Operatív kérdések egyeztetése.

Helyszín meghatározása, tárgyi és technikai feltételek biztosítása, időpont kijelölése, a gyermek utazása, kísérő személyek. A gyermek felkészítésének egyeztetése – a gyermekvédelmi gyám és a gondozó ezirányú feladatai. A meghallgatás lépései, a közreműködők feladatai, a meghallgatás várható hatása, az esetlegesen keletkező feszültség feloldására irányuló feladatok megbeszélése.

3. Felkészülés a meghallgatásra.

Ha a *meghallgatás meghallgató és terápiás központban* történik, akkor a szociális munkás támogatja, segíti a gyermeket a ráhangolódásban.

Ha *nem a meghallgató és terápiás központban* történik a meghallgatás, akkor a meghallgatást végző szakember a gyermekvédelmi gyám közreműködésével segíti, támogatja a gyermeket.

4. A gyermek meghallgatása.

A meghallgatáshoz a törvényes képviselő és a 14. életévét betöltött gyermek írásos hozzájáruló nyilatkozata szükséges.

A meghallgatás a gondozó intézmény által megadott kérdések megválaszolására, elsősorban a bántalmazás-állítást kiváltó körülmények feltárására irányul.

A meghallgatásról írásos összefoglaló készül.

Az összefoglaló a belső vizsgálat szempontjából fontos kérdéseket és az arra adott válaszokat tartalmazza. Nem vélemény, hanem a gyermek/gyermekek által elmondottak leírata.

5. A gyermek támogatása a meghallgatás okozta feszültség levezetésében.

Ha a meghallgatás *meghallgató és terápiás központban* történik, akkor a szociális munkás a gyermekvédelmi gyám közreműködésével, közös egyeztetésük szerint segíti a gyermeket.

Ha *nem meghallgató és terápiás központban* történik a meghallgatás, akkor a gyermekvédelmi gyám a meghallgatást végző szakember közreműködésével ad teret a gyermeknek a meghallgatás által kiváltotta feszültség levezetésére.

Javaslat: a gyermekvédelmi gyám a meghallgatást követő időre rövid, a gyermek számára feszültség oldását segítő programot tervezzen, iktasson be.

6. Az eset lezárása.

Esetmegbeszélés formájában a meghallgatás eredményének összefoglalása, a gondozó intézmény által feltett kérdések megválaszolása, a további lépések, igénybe vehető szolgáltatások, szükséges tennivalók, intézkedések megbeszélése.

Az esetmegbeszélés résztvevői: törvényes képviselő, gondozó intézmény képviselői, a gyermek pszichológusa, fejlesztőpedagógusa, a meghallgató és terápiás központ szakemberei.

Az a szaktanácsadó, aki a belső vizsgálatban részt vett, az a rendőrségi felkérés esetén – az előzményekre való tekintettel - az összeférhetetlenség és elfogulatlanság mérlegelésére különös figyelemmel van. Érvényesülnie kell annak, hogy a szaktanácsadó maga tudja megítélni, hogy esetében az adott ügyben a szerepösszeférhetetlenség szakmai kritériumai, az objektivitás és az elfogulatlanság érvényesül-e.

A bántalmazás-állítást intézményi kivizsgálásában nyújtott szolgáltatások összevetését az 1. számú táblázat tartalmazza.

1. táblázat Közreműködés intézményi belső vizsgálatban

	Gyermek meghallgatása speciális forenzikus interjútechnikával	Közreműködés feltáró beszélgetésben
Cél	A nyomozati eljárás elindításához szükséges információ megszerzése. Az ismétlődő meghallgatások elkerülése. Az intézmény működési problémáinak feltárása <i>nem cél</i> .	Az intézmény működésbeli anomáliáinak feltárásához információk szerzése. A bántalmazáshoz vezető tényezők feltárása. A bántalmazás részleteinek feltárása <i>nem cél</i> .
Esetek	Nem szerzhető határozott információ. A gyanú nehezebben igazolható bántalmazás típusra utal. Nincs tanú. A feltételezett elkövető intézményen belüli személy.	A gondozó intézményben nincsen olyan szakember, aki teljes mértékben függetlennek tekinthető. Hosszabb ideje fennáll a bántalmazó helyzet. Több gyermek érintett az esettel. A gyermek befolyásolásának lehetősége áll fenn.
Szakember	szaktanácsadó, speciális forenzikus interjútechnikát ismerő gyermekvédelmi szakember	pszichológus, szociális munkás, speciális forenzikus interjútechnikát ismerő gyermekvédelmi szakember
Dokumentálás	kép- és hangfelvétel	írásos összefoglaló
Egyéb kiemelés	Ha történt feljelentés, akkor a rendőrségi eljárás keretében van helye a szaktanácsadói meghallgatásnak.	Rendőrségi feljelentés esetén a gyermeket nem óvja meg a nyomozati eljárás keretében történő, részletes kihallgatástól.

4. Pszichés támogatás, pszichológiai tanácsadás és pszichoterápia

A meghallgató és terápiás központokban *pszichés támogatás* vagy *pszichológiai támogatás* alatt értjük mindazokat a segítő beavatkozásokat, amelyek a bántalmazást, különösen a szexuális bántalmazást vagy abúzust elszenvedett gyermekek pszichés egyensúlyának visszaszerzését és megtartását célozzák.³³ Részletes ismertetésük az *A szolgáltatás szintjei* című részben olvasható.

A szolgáltatás célja

A gyermekbántalmazással összefüggésbe hozható pszichológiai problémák és nehézségek esetén többszintű pszichológiai támogatás biztosítása szakemberek által. A terciér prevenció beavatkozási szintjéhez illeszkedően minél szélesebb körű támogatás biztosítása a kliensek számára.

A szolgáltatás célcsoportjai

Elsődleges célcsoport

Az elsődleges célcsoportot azok a 3-18 év közötti gyermekek jelentik, akik gyermekbántalmazás (kiemelten: szexuális bántalmazás vagy abúzus), illetve más erőszakos bűncselekmény áldozatai vagy tanúi voltak.

Másodlagos célcsoport

A másodlagos célcsoportba tartoznak: a nem bántalmazó szülő/gondviselő, a nem bántalmazó családtagok, különös tekintettel az egy háztartásban élő rokonokra (beleértve a szakellátásban nevelkedő gyermekek nevelőszülői családját is). Így tehát a másodlagos célcsoportba tartoznak a gyermek testvérei, de akár a nagyszülei is, illetve a gyermek gondozásában-nevelésében aktívan részt vevő hozzátartozók.

A másodlagos célcsoportba tartozók pszichés támogatásának célja kettős:

- egyfelől, mint a bántalmazást elszenvedett gyermek érzelmi támogatóira építeni lehet a gyermek pszichológiai segítése során (ezért a másodlagos célcsoport pszichoedukációja kulcsfontosságú intervenciót képviselhet); velük együttműködve lehet kialakítani a gyermek számára optimális támogató környezetet a trauma feldolgozásához,
- másfelől a gyermekbántalmazás megtörténével és/vagy napvilágra kerülésével összefüggő krízishelyzet az ő pszichológiai megküzdőképességüket is próbára teheti, illetve számukra is okozhat akár mély megrázkódtatást is, így az ő pszichés támogatásuk is szükségessé válhat.

³³ Az egészségügyi törvény (1997. évi CLIV. törvény) nagyon szűkre szabott lehetőségeket biztosít a terápia szó használatára, amelyen elsősorban diagnózist követő gyógyító tevékenységet ért. A meghallgató és terápiás központok gyermekvédelmi intézmények, az általuk felajánlható pszichológiai és mentálhigiénés segítő intervenciók pedig nem minden esetben jelentenek pszichoterápiát. Fontosnak tartjuk, hogy ez a szakmai program szóhasználatában is tükröződjön, azért a „terápia” kifejezés használatát mellőzzük minden olyan esetben, amikor a szöveg nem kimondottan a törvényi szabályozás értelmében vett pszichoterápiára utal. Helyette a fentebb említett *pszichés támogatás* vagy *pszichológiai támogatás* kifejezéseket használjuk.

A másodlagos célcsoport számára biztosított pszichés támogatás áttételesen az áldozattá vált gyermek állapotának javulásához is hozzájárul, hiszen annak alapfeltétele az érzelmileg támogató, biztonságot nyújtó kapcsolatok elérhetősége.

A célcsoportokon kívüli személyek eseti pszichés támogatása

Egyes rendkívüli esetekben a gyermek érdekében a másodlagos célcsoporton kívüli személyek számára is szükséges lehet hozzáférhetővé tenni a pszichológiai támogatás bizonyos szintjeit. Ilyen személyek lehetnek például a gyermek oktatási-nevelési intézményének dolgozói, vagy a gyermek gondozási helyét jelentő lakásotthon, gyermekotthon csoportjának dolgozói, illetve a gyermek gyermekvédelmi gyámja. A másodlagos célcsoporton kívüli személyek számára kizárólag a krízisintervenció, illetve a pszichoedukáció felajánlásának szükségessége mérlegelhető.

Az elődleges és másodlagos célcsoportokba tartozó személyekre egyaránt a *kliens* szóval utalunk a szakmai programban.

A szolgáltatás területe

A meghallgató és terápiás központok az alábbi esetekben nyújthatnak pszichés támogatást a szakmai programban ismertetett célcsoportok tagjai (kliensek) számára:

1. a meghallgató és terápiás központokban, büntetőeljárás keretében történő kihallgatás eseteiben,
2. a meghallgató és terápiás központokban történő, a bántalmazás-állítás kivizsgálására irányuló intézményi belső vizsgálat eseteiben.

A szolgáltatás igénybe vevői

A szolgáltatást az elsődleges célcsoport (a bántalmazást elszenvedett gyermek) törvényes képviselője igényelheti a gyermek számára. A másodlagos célcsoport 18 év alatti tagjai számára szintén a törvényes képviselő hozzájárulása szükséges, a 18. életév felettiek pedig önállóan dönthetnek a központ által felajánlott pszichológiai támogatás igénybevételéről.

A pszichés támogatás nyújtásának alapelvei

Speciális szakértelem

A meghallgató és terápiás központokban speciálisan képzett szakemberek biztosítják az egyes pszichológiai támogatási formákat. A terápiás szolgáltatásokban résztvevő valamennyi segítő szakember a traumatudatos szemléletet képviselve végzi a munkáját.

Titoktartás

A pszichés támogatás bármely formája és szintje esetén ügyelni kell a pszichológiai titoktartásnak a pszichológusok etikai kódexében rögzített szakmai előírások betartására. Pszichológiai beavatkozások írásos anyagát elzárva kell őrizni, ahol illetéktelenek nem férhetnek ahhoz hozzá.

Pontos tájékoztatás

A meghallgató és terápiás központokban a gyermek és a felnőtt kliensek is felfogóképességükhöz illeszkedő, korrekt és részletes tájékoztatásban részesülnek az elérhető pszichológiai támogatási formákról. A pszichés támogatás időpontjait és helyszínét a lehetőségekhez mérten a kliensek körülményeihez szükséges igazítani.

Iatrogén ártalmak

A pszichés támogatás bármely formája és szintje során fokozottan ügyelni szükséges a további lelki megterhelés elkerülésére és a iatrogén ártalmak³⁴ kivédésére.

A szolgáltatást nyújtó szakemberek

A pszichológiai támogatást annak szintjétől függően különböző szakmai végzettségekkel és kompetenciákkal rendelkező szakemberek nyújthatnak. A pszichológiai támogatás adott szintjén elvárható/szükséges szakmai háttér az *A szolgáltatás szintjei* fejezet taglalja részletesen.

A szolgáltatás szintjei

Állapotfelmérés

A kliensek szükségleteihez, körülményeihez (pl. lakhely földrajzi távolsága), és egyéni fogadóképességükhöz leginkább illeszkedő pszichológiai támogatási forma kiválasztásához az előzetes pszichés és pszichoszociális állapotfelmérés nyújt megfelelő támpontokat.

Az állapotfelmérés a kliens pszichés és pszichoszociális állapotára is kiterjed, különös tekintettel az esetleges szuicid veszélyeztetettségre. Kiemelt figyelmet kell fordítani a PTSD (Posttraumatic Stress Disorder; Poszttraumás Stressz Zavar) tüneteinek becslésére is.

A pszichés állapotfelmérés a megfelelően kiválasztott validált kérdőívek és tünetbecslő skálák segítségével történik. Az állapotfelméréshez használt kérdőíveknek és tünetbecslő skáláknak illeszkedniük kell a kliens életkorához. A nagyon fiatal (kisiskolás kor alatti) gyermekek állapotfelmérése a szülő, gondviselő közreműködésével kell, hogy történjen, a nagyobb gyermekek és a serdülők esetében a gyermektől és a szülőtől egyaránt szükséges információkat nyerni. (A szülőtől nyerhető anamnesztikus adatok iskoláskorú vagy idősebb gyermekek esetében is hozzájárulhatnak a komplexebb kép kialakításához.)

A kérdőíveket és tünetbecslő skálákat pszichológus szakember általi megfelelő felkészítés után a meghallgató és terápiás központ szociális munkása is felveheti, azonban a kiértékelést pszichológus szakember kell, hogy végezze.

³⁴ Pszichológusok etikai kódexe. 3.10. (A pszichológus) „Igyekszik elérni, hogy munkafeltételei lehetővé tegyék a szakszerű szakmai tevékenység követelményeinek maradéktalan teljesítését. Elégtelen munkafeltételek között nem kockáztatja iatrogén ártalom keletkezését.”
<https://docs.google.com/viewer?docex=1&url=https://mpt.hu/wp-content/uploads/2014/10/Pszichológusok-Szakmai-Etikai-Kódexe.pdf>

Amennyiben egy adott ügyben valamilyen rendkívüli ok miatt szükségessé válik, hogy az állapotfelméréshez pszichológiai tesztek felvételére is sor kerüljön, azokat kizárólag pszichológus végzettségű szakember veheti fel és értékelheti ki, továbbá a felvételük szükségességéről is csak pszichológus végzettségű szakember dönthet.

A pszichoszociális állapotfelmérés többek között a kliens számára elérhető támogató személyek, anyagi erőforrások, a lakóhelyén rendelkezésre álló szakmai segítség, szociális háló stb. feltérképezésére irányul. Felmérése történhet a meghallgató és terápiás központok által összeállított szempontrendszer alapján, kiegészítve a szakirodalomban rendelkezésre álló kérdőívek, tünetbecslő skálák használatával.

Krízisintervenció

A gyermekbántalmazás bármely vonatkozásával (a megtörténtével, a napvilágra kerülésével, a büntetőeljárás szakaszaival stb.) összefüggésben kialakulhatnak akut krízishelyzetek. A krízishelyzetben nyújtott támogatás alapvető jelentőségű a kliensek pszichés egészsége szempontjából.

A krízisintervenciót arra megfelelően felkészített szakember végezheti, aki lehet: szociális munkás, vagy mentálhigiénés szakember, vagy pszichológus, vagy klinikai szakpszichológus, vagy pszichoterapeuta.

Tekintettel a krízishelyzetekben való közreműködéssel járó fokozott pszichés megterhelésre, erősen ajánlott, hogy krízisintervenciót szakemberpáros végezzen.

Olyan esetekben, amikor

- erőszakos, fájdalommal/sérüléssel járó bántalmazás történt,
- a nem bántalmazó szülő vagy a család egésze nem hisz az áldozatnak,

mindenképpen törekedni kell rá, hogy pszichológus, vagy olyan szakemberpáros végezze a krízisintervenciót, akik közül legalább az egyiknek pszichológus végzettsége van.

Pszichoedukáció

A megfelelő tájékozottság a várható következményekről és tünetekről növeli az eredményes megküzdés valószínűségét, ezért a pszichoedukáció hatékony eszköz a bántalmazás következményeinek mérséklésében. A pszichoedukáció kiterjedhet minden olyan körülményre, amely az adott kliens számára preventív erővel bírhat, így például:

- a bántalmazás (trauma) lehetséges pszichés következményei, utóhatásai, a bántalmazással összefüggésben várható érzelmi jelenségek, hangulati változások, tünetek,
- a szociális környezet várható reakciója a bántalmazás tényére, kiderülésére, felkészülés a várható reakciók kezelésére,
- a kapcsolati mintázat, a családi struktúra átalakulása az elszenvedett bántalmazással összefüggésben (különösen, ha családtag az elkövető), felkészülés a változások kezelésére.

A pszichoedukáció során a traumatudatos szemlélet mentén a kliens tudást szerezhethet a trauma természetéről, jellemzőiről és lehetséges kimeneteleiről, értelmezési keretet biztosítva ezzel a kliens számára a megélt tapasztalataihoz és tüneteikhez. A pszichoedukáció kiterjed a traumatudatos szemlélethez illeszkedő támogató attitűd megismertetésére is, ezáltal a nem elkövető szülő számára segít belehelyezkedni a támogató szülői szerepbe.

A pszichoedukáció mind az elsődleges, mind a másodlagos célcsoportba tartozó kliensek számára fontos és hasznos intervenció. Alkalmazása során ügyelni kell rá, hogy tartalmában a kliens életkorához/felfogóképességéhez, tempójában pedig a kliens pszichés állapotához és terhelhetőségéhez igazodjon. A pszichoedukáció hatékonyságát növelheti, ha rendelkezésre állnak olyan, szakszerűen összeállított írásos anyagok – például tájékoztató füzetek vagy szórólapok –, amelyeket a kliensek magukkal vihetnek emlékeztető gyanánt.³⁵

Pszichoedukációt a feladatra megfelelően felkészített szakember végezhet, aki lehet: szociális munkás, vagy mentálhigiénés szakember, vagy pszichológus, vagy klinikai szakpszichológus, vagy pszichoterapeuta, vagy pszichiáter.

Egyéni pszichológiai tanácsadás (counseling), konzultáció, pszichológiai segítő beszélgetés

Bármely (gyermek vagy felnőtt) kliens számára szükséges lehet, hogy egyéniségére szabott, célzott személyes pszichológiai támogatást kapjon. Egyéni pszichológiai tanácsadást, konzultációt, segítő beszélgetést pszichológus, vagy tanácsadó szakpszichológus, vagy klinikai szakpszichológus, vagy pszichoterapeuta, vagy pszichiáter végezhet. Az általa alkalmazott módszer a szakember képzettsége függvényében változhat.

Gyermek kliens esetén, minél fiatalabb a gyermek, annál inkább a szülő/gondviselő bevonásával kell, hogy történjen a pszichológiai tanácsadás. Az életkor előrehaladtával egyre kevésbé szükséges a szülő személyes jelenléte és közvetlen bevonása.

Csoportos pszichológiai tanácsadás³⁶

A bántalmazással összefüggésben hasonló nehézségekkel küzdő kliensek számára csoportos tanácsadás is ajánlható. A csoportos tanácsadás mind a csoport megszervezésében, mind a foglalkozások megtervezésében és a tematika kidolgozásában, mind pedig a csoport vezetésében speciális szakmai jártasságokat igényel. A kliensek alapproblematikájára (bántalmazottság) tekintettel minden esetben kettős vezetés szükséges.

Mindkét csoportvezető felsőfokú végzettségű és legalább egyikük csoportvezetési gyakorlattal rendelkező pszichológus, vagy tanácsadó szakpszichológus, vagy klinikai szakpszichológus, vagy pszichoterapeuta.

³⁵ Nagyon fontos azonban szem előtt tartani, hogy semmilyen információs füzet nem helyettesíti az egyéni helyzet sajátosságait is figyelembe vevő, személyes kontaktus útján biztosított, személyre szabott pszichoedukációt.

³⁶ A csoportos pszichológiai tanácsadás alatt olyan, elsősorban készségfejlesztő és feszültségcsökkentő módszerek értendők, melyek révén javul a résztvevők megküzdőképessége, szülői készségei, asszertivitása, kommunikációs készségei stb. Magától értetődően az elszenvedett bántalmazás következményeinek csökkentése, illetve a jövőbeni hasonló helyzetek elkerülése áll a csoportos tanácsadás fókuszában.

A csoportos tanácsadás nem azonos a támogató csoportokkal: más a céljuk, más a struktúrájuk, és eltérő csoportvezetési kompetenciákat igényel a kettő.

Egyéni pszichoterápia³⁷

A bántalmazással összefüggő pszichés trauma tartós funkciórólást és elhúzódo pszichés zavarokat okozhat. Különösen az erőszakos bűncselekmények, a szexuális bántalmazás és a családon belüli bántalmazás eseteinél számolhatunk súlyosabb és hosszú távú következményekkel. Lehetséges, hogy átmenetileg vagy tartósan gyógyszeres kezelés is szükségessé válik. Ilyen esetekben a pszichológiai támogatásnak a pszichoterápiánál alacsonyabb szintjei nem biztosítanak elégséges segítséget a kliens számára.

A nemzetközi Barnahus gyakorlatban ajánlott, illetve a hazánkban elterjedt, elismert, a kliens életkorához igazodó egyéni pszichoterápiás módszerek bármelyike alkalmazható. Előnyben részesítendő a traumafeldolgozásra célzottabban fókuszáló módszerek, pl. EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing), TF-CBT (Trauma-Focused Cognitive Behavioural Therapy). Egyéni pszichoterápiát klinikai szakpszichológus vagy pszichoterapeuta³⁸ végezhet, különösen igaz ez a bántalmazott gyermekekre.³⁹ A pszichoterápia megkezdése előtt orvosi vizsgálat szükséges.⁴⁰

Csoportos pszichoterápia

A bántalmazással összefüggésben hasonló, jelentősebb pszichés zavarokkal és nehézségekkel küzdő kliensek számára csoportos pszichoterápia válhat szükségessé. A pszichoterápiás csoport tematikájának megtervezése, a csoport vezetése speciális szakmai végzettséget és jártasságot igényel, ezért azt csak klinikai szakpszichológus, pszichoterapeuta vagy pszichiáter végezheti, megfelelő módszerspecifikus végzettség birtokában.⁴¹

Támogató csoport (nem azonos a csoportterápiával!)

A támogató csoportok az egymáshoz hasonló problémával küszködő emberek számára szervezett, vagy gyakran önszervező csoportok. Célja a tapasztalataik, nehézségeik megosztása hozzájuk hasonló emberekkel, egymás támogatása és az egymástól tanulás.

A támogató csoportokat a meghallgató és terápiás központokban dolgozó szakemberek szervezik és ajánlják fel az adott problematikában érintett klienseknek. A támogató csoportok gyermekek és felnőttek számára is szervezhetőek, de a gyerekeknek szervezett csoportoknál ügyelni kell az életkori homogenitásra. Az alapproblematikára tekintettel (bántalmazottság) a

³⁷ „A pszichoterápia többféle módszeren alapuló, tudományosan megalapozott, a pszichés és pszichoszomatikus zavarok esetén alkalmazott, egyéni vagy csoportos formában, több, meghatározott időtartamú ülésben történő terápiás eljárás, amelyet a pszichoterápiás eljárások végzésére képesítéssel rendelkező szakorvos vagy klinikai szakpszichológus végezhet önállóan.” 1997. évi CLIV. törvény 103. § (1)

³⁸ Pszichoterápiás jogosultságot klinikai szakpszichológus, vagy orvos szerezhethet. Így például gyermekpszichiáter is lehet pszichoterapeuta.

³⁹ „A bántalmazott gyermekek (...) terápiáját klinikai gyermek szakpszichológus vagy pszichiáter végzettségű személy végezheti.” NM rendelet 155/B. § (2) b)

⁴⁰ „A pszichoterápia megkezdése előtt orvosi vizsgálat szükséges.” 1997. évi CLIV. törvény 103. § (4)

⁴¹ Csoportos pszichoterápiánál is figyelembe kell venni az 1997. évi CLIV. törvény és az NM rendelet előírásait.

csoportvezető pszichés megterhelésének csökkentése érdekében kettős vezetés szükséges. A csoportvezetők legalább egyike rendelkezzen pszichológus végzettséggel, és legalább egyikük csoportvezetői gyakorlattal.

A pszichés támogatás szintjeit, a szükséges végzettségeket és a beavatkozás várható időigényét az 2. sz. táblázat foglalja össze.

2. táblázat: A pszichés támogatás szintjei, az adott szinten szükséges végzettségek és a várható időtartam

<i>A pszichés támogatás szintje</i>	<i>Szükséges végzettség, szakképzettség</i>	<i>Beavatkozás várható időigénye</i>
Állapotfelmérés (pszichés, pszichoszociális)	Szociális munkás, vagy mentálhigiénés szakember, vagy pszichológus, vagy klinikai szakpszichológus, vagy pszichoterapeuta, vagy pszichiáter.	1-4 alkalom, a gyermek és a családtagok száma, bevonhatósága, fáradékonysága függvényében
Krízisintervenció	Szociális munkás, vagy mentálhigiénés szakember, vagy pszichológus, vagy klinikai szakpszichológus, vagy pszichoterapeuta, vagy pszichiáter. – Erősen ajánlott, hogy krízisintervenciót szakemberpáros végezzen. – Mindenképpen törekedni kell rá, hogy pszichológus, vagy pszichológusból és más szakemberből álló páros végezze a krízisintervenciót, ha <ul style="list-style-type: none"> ▪ erőszakos, fájdalommal/sérüléssel járó bántalmazás történt, ▪ a nem bántalmazó szülő vagy a család egésze nem hisz az áldozatnak. 	1-2 alkalom, az akut krízisen túljutva következhet a pszichés támogatás egyéb formáinak beemelése.
Pszichoedukáció	Szociális munkás, vagy mentálhigiénés szakember, vagy pszichológus, vagy klinikai szakpszichológus, vagy pszichoterapeuta, vagy pszichiáter.	1-4 alkalom
Pszichológiai tanácsadás, egyéni	Pszichológus, lehetőleg tanácsadó szakpszichológus, vagy klinikai szakpszichológus, vagy pszichoterapeuta, vagy pszichiáter.	Ritka esetben 1 alkalom, jellemzően 3-4 alkalomtól fél-egy éves időintervallumig terjedő időszak lehet szükséges.
Pszichológiai tanácsadás, csoportos	Kettős vezetés szükséges. Mindkét csoportvezető felsőfokú végzettségű, legalább egyikük csoportvezetési gyakorlattal rendelkező pszichológus; lehetőleg tanácsadó szakpszichológus, vagy klinikai szakpszichológus, vagy pszichoterapeuta, vagy pszichiáter.	3-10 alkalom, egyes speciális esetekben ennél több.

Pszichoterápia / egyéni	Klinikai szakpszichológus, vagy pszichoterapeuta, vagy pszichiáter.	Módszertől és a tünetek súlyosságától függően több hónap, esetleg több év.
Csoport- pszichoterápia	Klinikai szakpszichológus végzettség, vagy pszichoterapeuta, vagy pszichiáter végzettség. Kettős vezetésű csoport esetén a klinikai szakpszichológus/pszichoterapeuta határozza meg a csoportvezető társtól elvárt végzettséget és kompetenciákat.	Módszertől és a tünetek súlyosságától függően több hónap, esetleg több év.
Támogató csoport	Kettős vezetés szükséges. Mindkét csoportvezető felsőfokú végzettségű, és legalább az egyik pszichológus, legalább egyikük csoportvezetési gyakorlattal rendelkezik.	Fél-egy év, esetleg hosszabb idő

A meghallgató és terápiás központok által nyújtott pszichológiai támogatások a központokban foglalkoztatott szakemberek végzettségének függvényében változhatnak.

A pszichés támogatás dokumentálása

A pszichés támogatást dokumentálni szükséges.⁴² A dokumentációban rögzítésre kerül minden, a klienssel történt kapcsolatfelvétel, függetlenül annak kezdeményezőjétől. A dokumentációnak a következő információkra tér ki a kliens azonosítására szolgáló adatokon kívül:

- Találkozás/kapcsolatfelvétel dátuma, időpontja.
- A kapcsolatfelvétel módja, kezdeményezője.⁴³
- Az ülés helyszíne.
- A feldolgozott fő témakörök (2-3 mondatban összefoglalva).
- A következő ülés időpontja.
- A kliensnek átadott segédanyagok, pl. információs füzetek.
- Szükséges további lépések (ha van ilyen; pl. külső terápiás intézmény bevonása; újabb állapotfelmérés szükségessége stb.).
- Ha a kliens nem jelent meg a megbeszéltek időpontban, vagy azt előzetesen lemondta.

Feltüntethető továbbá a dokumentációban (de nem kötelező feltüntetni):

- A kliensnek adott otthoni feladat (amennyiben volt ilyen).
- A kliens figyelmébe ajánlott olvasmányok, átolvasásra javasolt cikkek, honlapok stb. (ha volt ilyen).
- A következő ülésre tervezett fő témák, megbeszéltnivalók.

Továbbirányítás, intézményközi együttműködés

Amennyiben a meghallgató és terápiás központok nem tudnak az elsődleges és/vagy másodlagos célcsoportba tartozó kliens(ek)nek a pszichés státuszuknak megfelelő szintű

⁴² Például esetenapló formájában

⁴³ Például: a kliens telefonon keresztül kért és kapott tanácsot; a kliens e-mailben kért információt; személyes konzultáció előre megbeszéltek időpontban stb.

pszichológiai támogatást biztosítani, akkor a klienst vagy klienseket a megfelelő terápiás intézményekhez delegálja.

Keresni szükséges az együttműködés olyan lehetőségeit, amelyek révén a meghallgató és terápiás központokból delegált klienseket az elérhető terápiás intézmények soron kívül fogadják. Egyes esetekben a meghallgató és terápiás központok és a terápiás intézmények szakemberei egymással összedolgozva, szoros együttműködésben is elláthatják a kliens(ek) pszichológiai támogatását.

A pszichológiai támogatás időzítése a büntetőeljárás során

A pszichológiai támogatási szintek és módszerek kiválasztásakor figyelembe kell venni a büntetőeljárás aktuális szakaszát. A gyermek tanúként való kihallgatása szempontjából fontos, hogy a gyermek emlékezetét minél kevesebb külső befolyás érje az eseményre vonatkozóan.

Optimális esetben a gyermek kihallgatására röviddel a bántalmazás után sor kerül, ezt követően a pszichológiai támogatás megkezdődhet. Olyan esetekben azonban, amikor a nyomozás valami miatt elhúzódik és a gyermek kihallgatására hosszabb várakozás után kerül sor (hetek, hónapok múlva), a gyermek és a család számára is szükséges lehet valamilyen szintű pszichológiai támogatás nyújtása. Egyes esetekben, ha a gyermeknél klinikai beavatkozást igénylő tünetek jelentkeznek (például erős szorongás, szuicid intenciók, akut stressz zavar stb.), akkor a gyermek pszichológiai támogatása előnyt kell, hogy élvezzen. Vagy például, ha a család akut krízishelyzete esetén a krízisintervenció halogatása előidézhetné vagy tovább fokozhatná a gyermek veszélyeztetettségét, szintén a segítségnyújtás a prioritás. Ilyen esetekben arra kell törekedni, hogy csak az éppen elégséges szintű segítő beavatkozásra kerüljön sor, olyan formában, hogy az a folyamatban lévő büntetőeljárás szempontjából a lehető legkisebb kockázatot jelentse az emlékezet esetleges torzulására. (Például: stresszcsoökkentő, relaxációs módszerek tanítása a fokozott stressz miatt alvási problémákkal küszködő gyermeknek, a történetekre való rákérdezés nélkül.)

A meghallgató és terápiás központokban elérhető pszichés támogatás szükségességének kiemelt időszakai

A bántalmazás megtörténtét követően vannak olyan kiemelt időszakok, amikor bántalmazás áldozataivá vált gyermekek és nem bántalmazó családtagjaik különösen sérülékenyek, magasabb stresszt és fokozott bizonytalanságot élnek meg. Ezen időszakokban különösen fontos lehet számukra, hogy a meghallgató és terápiás központokban hozzáértő pszichés támogatás álljon rendelkezésükre. Önmagában az a tudat, hogy szükség esetén elérhető a szakszerű segítség, megnyugvást jelenthet és jelentősen csökkentheti a megélt stressz mértékét. A szakszerű pszichés támogatás rendelkezésre állása a terciér prevenció (az ártalomfokozódás, ill. a további ártalmak elszívődésének megelőzése) sarkalatos elemének tekinthető.

A pszichés támogatás elérhetősége abban az esetben tudja betölteni preventív funkcióját, ha

- a kliens tisztában van azzal, hogy adott időszakokban fokozott nehézségekre számíthat (tehát nem a saját problémás, hibás működésének tulajdonítja azt, amikor bekövetkezik); nagyon fontos hozzá a kliens pszichoedukatív felkészítése;

- a kliens tisztában van azzal, hogy ilyen időszakokban segítségért fordulhat a meghallgató és terápiás központokhoz, valamint
- a pszichés támogatás valóban hozzáférhető, amikor a kliens azt indokoltan igényli.

A pszichés támogatás szükségessége szempontjából kiemelt időszakok:

- a bántalmazást, abúzust közvetlenül követő napok, hetek (amennyiben a bántalmazás azonnal kiderül);
- a bántalmazás, abúzus napvilágra kerülését követő napok, hetek
 - szubjektív megélés szintjén ez az időszak gyakran nagyobb megrázkódtatást és súlyosabb lelki megterhelést jelent az áldozat számára, mint amekkorát a bántalmazás vagy abúzus kapcsán átélt;
- a tanúként való kihallgatás időszaka
 - optimális esetben erre a napvilágra kerülést követően a lehető hamarabb sor kerül, miáltal lerövidíthető a pszichés stabilitás visszaszerzéséhez szükséges időszak;
- a bírósági tárgyalás időszaka
 - különösen, ha a gyermeknek valamilyen okból kifolyólag a bíróságon is tanúvallomást kell tennie;
- a bírósági eljárás lezárulása, függetlenül annak kimenetelétől
 - amennyiben az elkövetőt nem ítélik el, a gyermekben erőt vehet a csalódottság és a hiábavalóság érzése,
 - amennyiben elítélik, a megkönnyebbülés mellett átélhet pl. büntudatot a vallomástétele miatt; családtag elkövető esetén lojalitás-konfliktust stb.,
 - amennyiben az elkövető a családfenntartó volt, szembesülhet a család egzisztenciális helyzetében beállt kedvezőtlen változásokkal, amelyeket saját vallomástételének tulajdoníthat, megkérdőjelezve annak helyességét;
- a gyermek egyes kitüntetett életkori szakaszai
 - a nemi érése elkezdődésével együtt járó testi változások különösen szexuális bántalmazás vagy abúzus áldozatainál indukálhatják a traumatikus emlékek újraéledését, PTSD tünetek megjelenését,
 - a szexuális érdeklődés erősödése serdülőkorban szintén elsősorban szexuális bántalmazás vagy abúzus esetén járulhat hozzá a traumatikus emlékek újraéledéséhez, PTSD tünetek megjelenéséhez.

Lehetséges, hogy a bántalmazás áldozatának a bántalmazás időpontjához képest évekkel később jelentkeznek komoly pszichés tünetei (pl. PTSD), és lesz szüksége pszichológiai támogatásra.

A pszichológiai támogatással összeférhetetlen körülmények

A gyermek meghallgatását végző szaktanácsadó nem vehet részt a gyermek, illetve a hozzátartozói pszichés támogatásában, beleértve az állapotfelmérést és a krízisintervenciót is. Az a szaktanácsadó, aki egy gyermeket valamely büntetőeljárás vagy belső vizsgálat során kihallgat, az esetleges későbbi büntetőeljárás(ok) vagy belső vizsgálat(ok) során sem végezheti a gyermek vagy a családtagjai pszichés támogatását (akkor sem, ha az újabb büntetőeljárásban más szaktanácsadó végzi a gyermek kihallgatását).

A büntetőeljárásban résztvevő igazságügyi szakértő szakpszichológus pszichés támogatás nyújtásában semmilyen formában nem vehet részt (pl. támogató csoport vezetőjeként, vagy krízisintervenciót végző szakemberként sem). Ez az esetleges későbbi büntetőeljárás(ok)ra és belső vizsgálat(ok)ra is értendő.

Aki a gyermek vagy családtagjai számára pszichológiai támogatást nyújtott egy büntetőeljárás kapcsán, az a későbbiekben sem büntetőeljárásban, sem belső vizsgálatban nem szerepelhet az adott gyermeket kihallgató szaktanácsadóként sem az adott ügyben, sem esetleges újabb ügyekben.

A pszichológiai támogatás, illetve a segítő / támogató beavatkozások semmilyen szintje és formája nem történhet abban a helyiségben, amelyben a gyermek kihallgatása történt.

Abban az esetben, ha a gyermek vagy szülője terápiás kapcsolatban áll megfelelő végzettségű külső szakemberrel, a meghallgató és terápiás központban a pszichológiai támogatás egyes szintjei kontraindikáltak. Ilyen esetekben tiszteletben kell tartani a folyamatban lévő terápia, és a meglévő terápiás kapcsolat elsődlegességét. A kliens érdekében javasolt a folyamatban lévő terápiát végző külső szakember és a központ szakemberei közötti kapcsolatfelvétel az esetleges segítő beavatkozások egyeztetése érdekében.

Meglévő terápiás kapcsolat esetén a kliens számára a következő pszichológiai támogatási formák nyújthatók: állapotfelmérés, krízisintervenció, pszichoedukáció. Minden esetleges további beavatkozásról egyeztetni szükséges a kliens terápiáját végző külső szakemberrel.

5. Igazságügyi szakértői vizsgálatokhoz nyújtott szolgáltatások

Az igazságügyi pszichológus- vagy orvosszakértői vizsgálatok feltételeinek biztosításával a meghallgató és terápiás központok hozzájárulnak ahhoz, hogy a büntetőeljárás keretében szükséges nyomozati és vizsgálati cselekményt egy helyszínen érje el a büntetőeljárásban érintett gyermek. Ezáltal sikerül megkímélni a gyermeket a különböző intézmények közötti vándorlástól. Az ún. „egyajtós”⁴⁴ ügyintézési módot alkalmazó modell megvalósulásával az az idő is lerövidül, melyet a gyermek az igazságszolgáltatásban közvetlenül eltölt.

A meghallgató és terápiás központ feladata a különböző szakterületekről érkező szakemberek tevékenységének összehangolása, a gyermeket érő negatív hatások csökkentése.

A gyermekre közvetlenül irányuló tevékenységet a kirendelt igazságügyi szakértő nyújtja. A meghallgató és terápiás központok az igazságügyi szakértők számára biztosítanak szolgáltatást annak érdekében, hogy az igazságügyi eljárás minél több elemében teret kapjon és érvényesüljön a Barnahus-szemlélet.

A szolgáltatás igénybevételének módja és feltétele

Az igazságügyi szakértő a tevékenységét kirendelés alapján végzi.⁴⁵ A meghallgató és terápiás központ a kirendelt igazságügyi szakértő számára díjmentesen biztosít szolgáltatást azokban az esetekben, amikor a bántalmazásban érintett gyermek vizsgálatát rendőrség, ügyészség, bíróság vagy gyámhatóság rendelte el.

Az igazságügyi szakértői vizsgálat a gyermekre irányul, a gyermek legteljesebb kíméletével, jogai érvényesítése mellett.

Ez alatt különösen értjük, hogy az igazságügyi szakértői kirendelés részét képezi⁴⁶, hogy az igazságügyi szakértő az eljárási cselekményen jelen van, és a megfigyelő szobából követi a gyermek kihallgatását.

Továbbá értjük alatta azt is, hogy az igazságügyi szakértő a szakvéleményét a jogszabályban előírtak szerint és időben⁴⁷ beterjeszti.

A gyermek ügyében közreműködő szaktanácsadó az adott ügyben igazságügyi szakértőként nem vállal felkérést.

A szolgáltatás tartalma

Az igazságügyi szakértői vizsgálatokhoz nyújtott szolgáltatások szakmaszemléleti és módszertani szempontból megegyeznek a meghallgató és terápiás központ által nyújtott Barnahus szolgáltatások elvárásaihoz.

⁴⁴ A Barnahus gyermekbarát és biztonságos környezetet kínál a gyermekek számára, ezen kívül egy helyszínen sorakoztatja fel az eljárásban részt vevő összes szolgáltatót. *A Barnahus Minőségi Előírások*. 10.o. https://www.barnahus.eu/en/wp-content/uploads/2020/02/HU_StandardsSummary_FINAL.pdf

⁴⁵ Be. 189.§

⁴⁶ Be. 87.§ (1)

⁴⁷ Be. 189.§ (6)

Az igazságügyi szakértők számára eseti igény szerint van lehetőség a következő szolgáltatások igénybevételére. A szakértő a meghallgató és terápiás központ vezetőjével előzetesen egyeztetni, hogy mely szolgáltatást szeretné igénybe venni.

Az igazságügyi szakértők számára biztosított szolgáltatások

Támogató szociális munka

A gyermek és törvényes képviselője, kísérője fogadása, a vizsgálatra ráhangolódás segítése, feszültségoldás.

Előkészítő esetmegbeszélés

A szakértő felkészüléséhez szükséges kiegészítő információk megszerzéséhez a szakértő által kijelölt résztvevőkkel történő esetmegbeszéléshez a meghallgató és terápiás központ helyszínt biztosít.

Emellett a meghallgató és terápiás központ gondoskodik a résztvevők kiértékeléséről, valamint szükség esetén a megbeszélésről feljegyzés készítéséről.

Infrastruktúra biztosítása

A meghallgató és terápiás központ a gyermekek szükségleteihez igazodóan berendezett és vizsgálati eszközökkel felszerelt vizsgáló helyiséget biztosít.

Az igazságügyi pszichológus szakértő számára lehetőség van a vizsgáló helyiségben felszerelt audiovizuális eszközök használatával és a meghallgató és terápiás központ technikus közreműködésével a vizsgálatról *kép- és hangfelvétel készítésére*. A felvétel a vizsgálat végével a szakértő által biztosított adathordozóra kerül kiírásra. A felvétel a felvevő eszköz tárolójából azonnal és helyreállíthatatlanul törlésre kerül.

Az igazságügyi szakértő a tevékenysége alatt a vonatkozó jogszabályok szerint jár el. A meghallgató és terápiás központ a szolgáltatás biztosítása során tudomására jutott információkat szigorú titoktartással, a meghallgató és terápiás központok működésére vonatkozó adatvédelmi szabályok betartásával kezeli.

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. Házirend
2. Adatkezelési tájékoztató hatósági felkérés esetén
3. Adatkezelési nyilatkozat önkéntesen igénybe vett szolgáltatás esetén

1. Melléklet

Házirend

A házirend célja, hatálya

A házirend meghatározza a Meghallgató és Terápiás Központ belső rendjét és tájékoztat az alapvető szabályokról. A szabályok ismerete és elfogadása feltétele annak, hogy biztosítható legyen a Központban a nyugodt, biztonságos légkör. A házirend mindannyiunk számára egyformán iránymutató, szabályainak betartása a szolgáltatást igénybe vevőtől és a szakembertől is elvárt.

A Központban tartózkodók megnyilvánulásaikkal **egymás iránti kölcsönös tiszteletet és megbecsülést** tanúsítanak.

A házirend **hatálya** kiterjed a szolgáltatás igénybe vevőire, a Központ munkatársaira, a szolgáltatásban közreműködő külső szakemberekre, továbbá a Központban tartózkodó valamennyi személyre.

Az ellátás igénybevétele

A Központ munkatársai nyitvatartási időben személyesen vagy telefonon, ügyeleti időben telefonon érhetőek el.

A Központ szolgáltatásai előre egyeztetett időpont alapján vehetők igénybe.

A Központ szolgáltatásait térítésmentesen nyújtja.

A nem hatóság által kezdeményezett szolgáltatások önkéntesen vehetők igénybe. Gyermekek számára a mentálhigiénés támogatás a gyermek törvényes képviselőjének írásbeli kérelme alapján történik.

Szolgáltatások

- Szociális munka
- Szaktanácsadó közreműködése gyermek rendőrségi, ügyészségi kihallgatásában, bírósági meghallgatásában
- Közreműködés feltáró beszélgetésben bántalmazás-állítás intézményi kivizsgálása keretében
- Mentálhigiénés szolgáltatások
- Különleges meghallgató helyiség, kép- és hangrögzítéshez szükséges technikai eszközök biztosítása
- Igazságügyi pszichológus szakértő vizsgálatához nyújtott szolgáltatások
- Orvosi vizsgálószoba, vizsgálóeszközök biztosítása – a helyi megállapodások függvényében
- Ismeretterjesztés, edukációs szolgáltatások

A nyitvatartási rendje: *(egyedi)*

Hétfő:

Kedd:
Szerda:
Csütörtök:
Péntek:

Készenléti ügyelet telefonszáma:

Ügyeleti idő: *(egyedi, a helyi emberi erőforrásnak, szükségletnek megfelelően)*

Az intézményben tartózkodásra vonatkozó szabályok

A Központ területén tartózkodók, illetve a Központ szolgáltatásait igénybe vevők az intézmény rendjét megtartani kötelesek, biztosítva a zavartalan munkavégzést.

A Gyvt. 15.§ (6) bekezdése alapján a gyermekvédelem területén dolgozókat megilleti, hogy személyüket megbecsüljék, tiszteletben tartsák emberi méltóságukat és személyiségi jogukat. Büntetőjogi védelem szempontjából a Központ munkatársai közfeladatot ellátó személynek minősülnek.

Kép- és hangfelvétel készítése a szolgáltatást igénybe vevők számára nem engedélyezett.

A Központban tartózkodóknak a mobiltelefon használatakor ügyelniük kell arra, hogy azzal másokat ne zavarjanak – telefon lenémítása, írásban történő elektronikus kommunikáció.

A Központ egész területén, valamint a bejárat 5 méteres körzetében tilos a dohányzás.

A Központban tartózkodóknak ügyelniük kell a berendezési és használati tárgyak épségére, és a helyiségek tisztaságra.

Tűz keletkezése esetén a Központban tartózkodók a munkatársak irányításával, a tűzriadó tervvel összhangban kötelesek elhagyni az intézmény területét.

Minden egyéb felemerülő kérdésben, melyet a Házirend nem szabályoz, a területi gyermekvédelmi szakszolgálat területi igazgatójának rendelkezései az irányadók.

Érdekvédelem, panaszjog

A szolgáltatást igénybe vevő a Központ vonatkozásában felmerülő panasz esetén a területi gyermekvédelmi szakszolgálat területi igazgatójához fordulhat, aki a szóban előterjesztett panaszra szóban, írásos panaszra 15 napon belül írásban válaszol. Válaszában tájékoztatja a panasztevőt a panasz kivizsgálásának eredményéről, és a szükséges intézkedések egyidejű megtételével felhívja a figyelmet a sérelem orvoslásának esetleges más módjaira is.

Gyermeki jog sérelme esetén a szolgáltatást igénybe vevő a gyermekjogi képviselőhöz is fordulhat.

A gyermekjogi képviselő neve és elérhetősége a váróhelyiségben kifüggesztve megtalálható.

Adatkezelés, adatvédelem

A Központ adatkezelésére és adatokvédelmi intézkedéseire a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok adatkezelésére vonatkozó jogszabályok az irányadók.

2. Melléklet

Adatkezelési tájékoztató

TÁJÉKOZTATÓ

A Meghallgató és Terápiás Központ szolgáltatásának hatóság által történő elrendelése során kezelt személyes és különleges adatok kezeléséről

Az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat (a továbbiakban: OGYSZ) Meghallgató és Terápiás Központ által nyújtott szolgáltatások hatósági elrendelése alapján történő igénybevétele esetén az ügyfél személyes és különleges adatainak kezelése szükséges. Hatóság által elrendelt szolgáltatás: kihallgatás, igazságügyi szakértői vizsgálat, orvosi vizsgálat.

A kezelt adatok köre: a felkérő szerv által megadott és a szolgáltatás során tudomásra jutott személyes és különleges adatok.

Az adatkezelés célja: az OGYSZ Meghallgató és Terápiás Központ gyermekvédelmi jogszabályokban előírt kötelezettségének teljesítése.

Az adatkezelés jogalapja: közérdekű vagy az adatkezelőre ruházott közhatalmi jogosítvány gyakorlásának keretében végzett feladat végrehajtása.

A tárolás időtartama: a szolgáltatás teljes körű megvalósulásáig.

Az adatok tárolásának határideje: a szolgáltatás megvalósulását követően az adatok kezelése befejeződik, további kezelésére nem kerül sor.

Az adatok megismerésére jogosult személyek: a szolgáltatást biztosító szakemberek.

Az adatok tárolásának helye: papír alapon az OGYSZ Meghallgató és Terápiás Központ szolgálatvezetőjének irodájában, zárható szekrényben, valamint Indico/Robotzsaru rendszerben a szükséges biztonsági előírások betartása mellett.

Az ügyfél jogait és jogérvényesítésének rendjét az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény és az EU 2016/679. számú általános adatvédelmi rendelet (GDPR - Európai uniós adatvédelmi rendelet) tartalmazza.

Érintett jogai az alábbiak:

1. Az érintett tájékoztatást kérhet személyes adatai kezeléséről, valamint kérheti adatainak helyesbítését, illetve – a jogszabályban elrendelt kötelező adatkezeléseket kivéve – azok törlését vagy zárolását a megadott e-mail címen vagy az Adatkezelő bármely elérhetőségén.

2. Az érintett kérelmére az Adatkezelő tájékoztatást ad az általa kezelt adatairól, azok forrásáról, az adatkezelés céljáról, jogalapjáról, időtartamáról, az adatfeldolgozó nevről, címéről, tevékenységéről, továbbá arról, hogy kikhez és milyen célból továbbította az adatokat.

3. Az Adatkezelő köteles a kérelem benyújtásától számított legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 25 napon belül írásban, közérthető formában, ingyenesen megadni a tájékoztatást.

4. A valóságnak nem megfelelő személyes adatot az Adatkezelő köteles helyesbíteni. Az érintett jogosult arra, hogy kérésére az Adatkezelő indokolatlan késedelem nélkül helyesbítse a rá vonatkozó pontatlan személyes adatokat.

5. Az Adatkezelő törli a személyes adatot, ha - kezelése jogellenes, - az érintett kéri, - az hiányos vagy téves – és ez az állapot jogszerűen nem orvosolható és a törlést törvény nem zárja ki, - az adatkezelés célja megszűnt, vagy az adatok tárolásának törvényben meghatározott határideje lejárt, - azt a bíróság vagy az adatvédelmi hatóság elrendelte.

6. A helyesbítésről, a zárolásról és a törlésről az OGYSZ értesíti az érintettet és mindazokat, akiknek korábban az adatot továbbította. Az értesítés mellőzhető, ha ez az érintett jogos érdekét nem sérti.

6.1 Az adatkezelés korlátozásához való jog - Az érintett jogosult arra, hogy kérésére az Adatkezelő korlátozza az adatkezelést, ha a rendeletben meghatározott feltételek teljesülnek.

6.2 A személyes adatok helyesbítéséhez vagy törléséhez, illetve az adatkezelés korlátozásához kapcsolódó értesítési kötelezettség - Az Adatkezelő minden olyan címzettet tájékoztat valamennyi helyesbítésről, törlésről vagy adatkezelés-korlátozásról, akivel, illetve amellyel a személyes adatot közölték, kivéve, ha ez lehetetlennek bizonyul, vagy aránytalanul nagy erőfeszítést igényel. Az érintettet kérésére az Adatkezelő tájékoztatja e címzettekről.

7. Az érintett tájékoztatása az adatvédelmi incidensről - Ha az adatvédelmi incidens valószínűsíthetően magas kockázattal jár a természetes személyek jogaira és szabadságaira nézve, az Adatkezelő indokolatlan késedelem nélkül tájékoztatja az érintettet az adatvédelmi incidensről.

8. Az érintett tiltakozhat személyes adatának kezelése ellen. Az Adatkezelő a tiltakozást a kérelem benyújtásától számított legrövidebb időn belül, de legfeljebb 15 napon belül megvizsgálja, annak megalapozottsága kérdésében döntést hoz, és döntéséről a kérelmezőt írásban tájékoztatja.

9. Az érintett, jogainak megsértése esetén az Adatkezelő ellen bírósághoz fordulhat. A bíróság az ügyben soron kívül jár el. A perre az adatrögzítés helyétől függetlenül a debreceni székhelyű bíróság illetékes.

10. A felügyeleti hatóságnál történő panasztételhez való jog (hatósági jogorvoslathoz való jog) - Az érintett jogosult arra, hogy panaszt tegyen egy felügyeleti hatóságnál – különösen a szokásos tartózkodási helye, a munkahelye vagy a feltételezett jogsértés helye szerinti tagállamban –, ha az érintett megítélése szerint a rá vonatkozó személyes adatok kezelése megsérti a Rendeletet.

Jogorvoslati lehetőséggel az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat székhelye (Debrecen) szerinti illetékes bíróságnál, valamint a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságnál (1055 Budapest, Falk Miksa utca 9-11., Telefon: +36(1) 391-1400, E-mail: ugyfelszolgalat@naih.hu) lehet élni.

11. Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat elérhetőségei:

Postacím: 4025 Debrecen, Piac u. 9/b. Pf.:174

Telefon: +36 52 413 338

Email címe: ogysz@ogysz.hu, meghallgato@ogysz.hu

Országos igazgató: Erdei Sándor

Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat **adatkezelési tisztviselő:** dr. Lanczki Szilvia

Email: lanczki.szilvia@ogysz.hu

Alulírott, kijelentem, hogy a fenti tájékoztatást tudomásul vettem.

Kelt:

.....
14 év feletti gyermek

.....
nagykorú ügyfél/törvényes képviselő

3. Melléklet

Adatkezelési tájékoztató és nyilatkozat

TÁJÉKOZTATÓ ÉS NYILATKOZAT

az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat Meghallgató és Terápiás Központ által nyújtott szolgáltatások önkéntes igénybevételéhez szükséges adatok kezelése

Az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat (a továbbiakban: OGYSZ) Meghallgató és Terápiás Központ által nyújtott szolgáltatások önkéntes igénybevétele esetén az ügyfél személyes adatainak megadása szükséges.

A **kezelt adatok köre**: a gyermek neve, születési ideje, lakóhelye, tartózkodási helye; törvényes képviselő neve, telefonszáma.

Az **adatkezelés célja**: az OGYSZ Meghallgató és Terápiás Központ által nyújtott szolgáltatás önkéntes igénybevétele.

Az **adatkezelés jogalapja**: a érintettek kifejezett önkéntes hozzájárulása.

A **tárolás időtartama**: az adatok megadását követő egy év, azaz 12 hónap.

Az **adatok tárolásának határideje**: a szolgáltatás önkéntes igénybevételének megvalósulását követően, vagy a 12 hónap tárolási idő lejártá.

Az **adatok megismerésére jogosult személyek**: az OGYSZ területi igazgatója, a Meghallgató és Terápiás Központ szolgálatvezetője, az ügyféllel kapcsolatban álló szakemberek.

Az **adatok tárolásának helye**: papír alapon az OGYSZ Meghallgató és Terápiás Központ szolgálatvezetőjének irodájában, zárható szekrényben vagy elektronikus formában az OGYSZ Meghallgató és Terápiás Központ hálózatra nem csatlakoztatott, jelszóval védett informatikai eszközén.

Az ügyfél jogait és jogérvényesítésének rendjét az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény és az EU 2016/679. számú általános adatvédelmi rendelet (GDPR - Európai uniós adatvédelmi rendelet) tartalmazza.

Érintett jogai az alábbiak:

1. Az érintett tájékoztatást kérhet személyes adatai kezeléséről, valamint kérheti adatainak helyesbítését, illetve – a jogszabályban elrendelt kötelező adatkezeléseket kivéve – azok törlését vagy zárolását a megadott e-mail címen vagy az Adatkezelő bármely elérhetőségén.

2. Az érintett kérelmére az Adatkezelő tájékoztatást ad az általa kezelt adatairól, azok forrásáról, az adatkezelés céljáról, jogalapjáról, időtartamáról, az adatfeldolgozó nevéről, címéről, tevékenységéről, továbbá arról, hogy kikhez és milyen célból továbbította az adatokat.

3. Az Adatkezelő köteles a kérelem benyújtásától számított legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 25 napon belül írásban, közérthető formában, ingyenesen megadni a tájékoztatást.

4. A valóságnak nem megfelelő személyes adatot az Adatkezelő köteles helyesbíteni. Az érintett jogosult arra, hogy kérésére az Adatkezelő indokolatlan késedelem nélkül helyesbítse a rá vonatkozó pontatlan személyes adatokat.

5. Az Adatkezelő törli a személyes adatot, ha - kezelése jogellenes, - az érintett kéri, - az hiányos vagy téves – és ez az állapot jogszerűen nem orvosolható és a törlést törvény nem zárja ki, - az adatkezelés célja megszűnt, vagy az adatok tárolásának törvényben meghatározott határideje lejárt, - azt a bíróság vagy az adatvédelmi hatóság elrendelte.

6. A helyesbítésről, a zárolásról és a törlésről az OGYSZ értesíti az érintettet és mindazokat, akiknek korábban az adatot továbbította. Az értesítés mellőzhető, ha ez az érintett jogos érdekét nem sérti.

6.1 Az adatkezelés korlátozásához való jog - Az érintett jogosult arra, hogy kérésére az Adatkezelő korlátozza az adatkezelést, ha a rendeletben meghatározott feltételek teljesülnek.

6.2 A személyes adatok helyesbítéséhez vagy törléséhez, illetve az adatkezelés korlátozásához kapcsolódó értesítési kötelezettség - Az Adatkezelő minden olyan címzettet tájékoztat valamennyi helyesbítésről, törlésről vagy adatkezelés-korlátozásról, akivel, illetve amellyel a személyes adatot közölték, kivéve, ha ez lehetetlennek bizonyul, vagy aránytalanul nagy erőfeszítést igényel. Az érintettet kérésére az Adatkezelő tájékoztatja e címzettekről.

7. Az érintett tájékoztatása az adatvédelmi incidensről - Ha az adatvédelmi incidens valószínűsíthetően magas kockázattal jár a természetes személyek jogaira és szabadságaira nézve, az Adatkezelő indokolatlan késedelem nélkül tájékoztatja az érintettet az adatvédelmi incidensről.

8. Az érintett tiltakozhat személyes adatának kezelése ellen. Az Adatkezelő a tiltakozást a kérelem benyújtásától számított legrövidebb időn belül, de legfeljebb 15 napon belül megvizsgálja, annak megalapozottsága kérdésében döntést hoz, és döntéséről a kérelmezőt írásban tájékoztatja.

9. Az érintett, jogainak megsértése esetén az Adatkezelő ellen bírósághoz fordulhat. A bíróság az ügyben soron kívül jár el. A perre az adatrögzítés helyétől függetlenül a debreceni székhelyű bíróság illetékes.

10. A felügyeleti hatóságnál történő panasztételhez való jog (hatósági jogorvoslathoz való jog) - Az érintett jogosult arra, hogy panaszt tegyen egy felügyeleti hatóságnál – különösen a szokásos tartózkodási helye, a munkahelye vagy a feltételezett jogsértés helye szerinti tagállamban –, ha az érintett megítélése szerint a rá vonatkozó személyes adatok kezelése megsérti a Rendeletet.

Jogorvoslati lehetőséggel az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat székhelye (Debrecen) szerinti illetékes bíróságnál, valamint a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságnál (1055 Budapest, Falk Miksa utca 9-11., Telefon: +36(1) 391-1400, E-mail: ugyfelszolgalat@naih.hu) lehet élni.

11. Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat elérhetőségei:

Postacím: 4025 Debrecen, Piac u. 9/b. Pf.:174

Telefon: +36 52 413 338

Email címe: ogysz@ogysz.hu, meghallgato@ogysz.hu

Országos igazgató: Erdei Sándor

Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat **adatkezelési tisztviselő:** dr. Lanczki Szilvia

Email: lanczki.szilvia@ogysz.hu

Alulírott, kijelentem, hogy a fenti tájékoztatást tudomásul vettem, tartalmát elfogadom, adataimat önkéntesen adom meg, és azok kezeléséhez, tárolásához hozzájárulok.

Kelt:

.....
14 év feletti gyermek

.....
nagykorú ügyfél/törvényes képviselő